

บทที่ 4

คุณลักษณะสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นไทดำ

การสำรวจพื้นที่ศึกษาพบว่า เรือนไทดำชนิดที่ได้รับความนิยมจากท้องถิ่นเป็นเรือนชนิดที่มีมากที่สุด ในตำบลหนองปรือ อำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี และเป็นเรือนชนิดที่ถือได้ว่าอยู่ในช่วงรอยต่อระหว่างรูปแบบเรือนยุคเก่าแบบดั้งเดิม และยุคใหม่แบบที่ได้รับอิทธิพลจากส่วนกลาง ซึ่งยังคงสะท้อนให้เห็นถึงความเชื่อ วิถีชีวิต และภูมิปัญญาตกทอดมายังผืนเรือน ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ทำการลงพื้นที่เพื่อเก็บข้อมูลซึ่งการสำรวจข้อมูลทั้งการทำรังวัดผังพื้นเรือน ถ่ายภาพ และสัมภาษณ์ใช้เวลาทั้งสิ้น 5 เดือน เริ่มตั้งแต่เดือนมิถุนายน 2550 จนกระทั่งเดือนตุลาคม 2550 และได้ทำการเลือกเรือนไทดำที่เป็นกรณีศึกษาจำนวน 8 หลัง อันได้แก่

- เรือนหลังที่ 1: เรือนนายประยูร เกษมสงคราม
- เรือนหลังที่ 2: เรือนนายหลา ยืนเยี่ยม
- เรือนหลังที่ 3: เรือนนายเรียม พรหมเลียม
- เรือนหลังที่ 4: เรือนชัย ยืนเยี่ยม
- เรือนหลังที่ 5: เรือนนายปี จำปาทอง
- เรือนหลังที่ 6: เรือนนายแดง คุ่มมี
- เรือนหลังที่ 7: เรือนนายสังเวียน แซ่มซ้อย
- เรือนหลังที่ 8: เรือนนางลั่น แคมวงศ์

การเก็บข้อมูลเรือนไทดำทั้ง 8 หลังนั้นจะใช้แบบสำรวจประกอบในการเก็บข้อมูลทางกายภาพของเรือนในประเด็นต่าง ๆ ดังตาราง 4.1 และจะใช้แบบสัมภาษณ์เพื่อทำการสัมภาษณ์เจ้าของเรือนเพื่อเก็บข้อมูลทางด้านสังคม อันประกอบด้วย การใช้สอยภายในเรือน ความเชื่อ และประเพณี นอกจากนี้จากการสำรวจพื้นที่ทำให้ผู้วิจัยได้พบผู้รู้ที่มีความเข้าใจอย่างลึกซึ้งเกี่ยวกับประเพณีไทดำ และเป็นผู้ก่อสร้างพิพิธภัณฑสถานไทยทรงดำ (ปานถนนอม) ขึ้น ซึ่งอาจารย์ถนนอมได้ให้สัมภาษณ์ในเรื่องประเพณี ความเชื่อดั้งเดิม ซึ่งผู้วิจัยจะนำข้อมูลทั้งหมดไม่ว่าจะเป็นข้อมูลจากการสำรวจทำรังวัดผังอาคาร ข้อมูลการสัมภาษณ์เจ้าของเรือน และข้อมูลอันมีประโยชน์ที่ได้จากผู้รู้ในท้องถิ่นมาวิเคราะห์ในบทต่อไป

ตารางที่ 4.1

การได้มาซึ่งข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูลจากตัวแปรที่ศึกษา

ตัวแปรที่ศึกษา	แหล่งข้อมูล	วิธีการเก็บข้อมูล	วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล
ตัวแปรทางกายภาพ			
1. ลักษณะของเรือน	- ตัวอย่างศึกษาในพื้นที่ - เอกสาร	- การสำรวจ	- การเปรียบเทียบความเหมือนความต่าง
2. การวางทิศทางเรือน	- ตัวอย่างศึกษาในพื้นที่ - เอกสาร	- การสำรวจ	- การเปรียบเทียบความเหมือนความต่าง
ตัวแปรที่ศึกษา	แหล่งข้อมูล	วิธีการเก็บข้อมูล	วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล
ตัวแปรทางกายภาพ			
3. การขยายเรือน	- ตัวอย่างศึกษาในพื้นที่ - เอกสาร	- การสำรวจ	- การเปรียบเทียบความเหมือนความต่าง
4. พื้นที่ใช้สอยภายในเรือน	- ตัวอย่างศึกษาในพื้นที่ - เอกสาร	- การสำรวจ	- การเปรียบเทียบความเหมือนความต่าง
5. เสาไม้เรือน และเสาเอก	- ตัวอย่างศึกษาในพื้นที่ - เอกสาร	- การสำรวจ	- การเปรียบเทียบความเหมือนความต่าง
6. บันได	- ตัวอย่างศึกษาในพื้นที่ - เอกสาร	- การสำรวจ	- การเปรียบเทียบความเหมือนความต่าง
7. ยุ้งข้าว	- ตัวอย่างศึกษาในพื้นที่ - เอกสาร	- การสำรวจ	- การเปรียบเทียบความเหมือนความต่าง
8. หลังคา	- ตัวอย่างศึกษาในพื้นที่ - เอกสาร	- การสำรวจ	- การเปรียบเทียบความเหมือนความต่าง
9. โครงสร้าง และวัสดุ	- ตัวอย่างศึกษาในพื้นที่ - เอกสาร	- การสำรวจ	- การเปรียบเทียบความเหมือนความต่าง
10. พื้น	- ตัวอย่างศึกษาในพื้นที่ - เอกสาร	- การสำรวจ	- การเปรียบเทียบความเหมือนความต่าง
11. ขอกุด	- ตัวอย่างศึกษาในพื้นที่ - เอกสาร	- การสำรวจ	- การเปรียบเทียบความเหมือนความต่าง

ตารางที่ 3.2 (ต่อ)

ตัวแปรที่ศึกษา	แหล่งข้อมูล	วิธีการเก็บข้อมูล	วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล
ตัวแปรทางสังคม			
1. การใช้สอยภายในเรือน	- เจ้าของเรือน - เอกสาร	- การสัมภาษณ์ - การสังเกตการณ์	- การวิเคราะห์เนื้อหา
2. ความเชื่อ	- เจ้าของเรือน - ผู้รู้ในท้องถิ่น	- การสัมภาษณ์	- การวิเคราะห์เนื้อหา
3. ประเพณี	- เจ้าของเรือน - ผู้รู้ในท้องถิ่น	- การสัมภาษณ์	- การวิเคราะห์เนื้อหา

4.1 กรณีศึกษาเรือนไทดำ หลังที่ 1

1) เจ้าของ: นายประยูร เกษมสงคราม2) ที่อยู่: บ้านเลขที่ 40 หมู่ 5 ตำบลหนองปรัง อำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี3) ประวัติเรือน

จากการสัมภาษณ์เจ้าของเรือนพบว่าเรือนนี้มีอายุมากกว่า 60 ปี อาศัยตั้งแต่รุ่นพ่อ-แม่ สมาชิกในครอบครัวมี 3 คน คือ เจ้าของเรือน ภรรยาเจ้าของเรือน และลูกสาว ยังดำรงชีพด้วยการทำนาอยู่

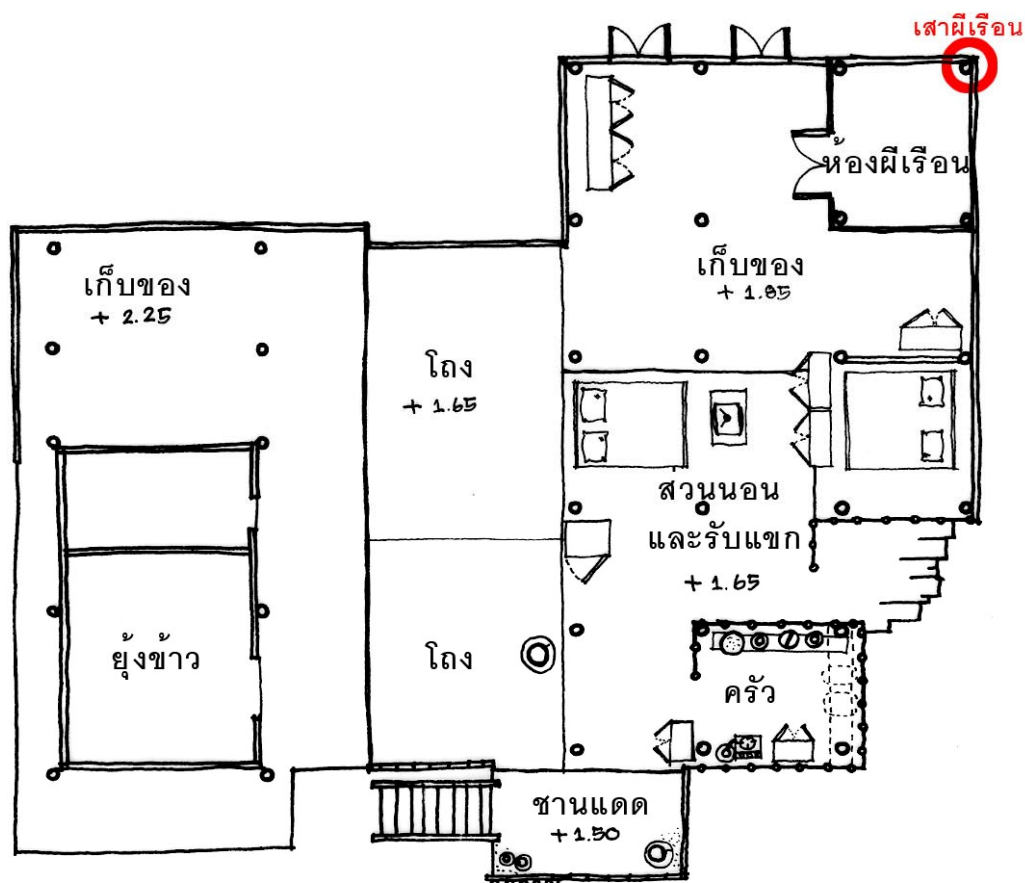
4) ลักษณะทางสถาปัตยกรรม

ตัวเรือนเป็นเรือนยกเสาสูง ใต้ถุนใช้เป็นที่พักเก็บเครื่องมือ เครื่องใช้ในการทำนา นั่งเล่นพักผ่อนในตอนกลางวัน และเลี้ยงไก่ ผนังของเรือนทำจากไม้กระดานแผ่นขนาดใหญ่บ้างเล็กบ้าง หลังคาทรงโบราณ หลังคามุงด้วยกระเบื้องดินเผาสีเหลี่ยม (แบ่งบอกความเป็นเศรษฐกิจระดับ 2) และสังกะสี มียุงข้าว ซึ่งเชื่อมต่อกับตัวเรือนพักอาศัย เสมือนเป็นเรือนหลังเดียวกัน

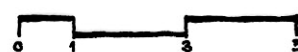
5) การวางผังเรือน

เรือนหลังนี้ใช้เป็นเรือนพักอาศัยภายในเรือนประกอบด้วย ส่วนรับแขก นั่งเล่น ส่วนนอน ฐานแดด ครัว และยุงข้าว มีบันไดทางขึ้น 1 ทาง ลักษณะการวางเรือนตรงตามลักษณะความเชื่อคือ วางเรือนขวางตะวัน ส่วนตัวเรือนพักอาศัยและยุงข้าวเชื่อมต่อกัน และห้องน้ำถูกแยกออกจากตัวเรือน เนื่องจากสมัยก่อนถือว่าห้องน้ำเป็นสิ่งสกปรก เป็นสิ่งน่ารังเกียจจึงสร้างแยกต่างหาก

ภาพที่ 4.1
ผังพื้นเรือนไทดำ หลังที่ 1

หมายเหตุ: สำรวจเมื่อวันที่ 16 กันยายน 2550

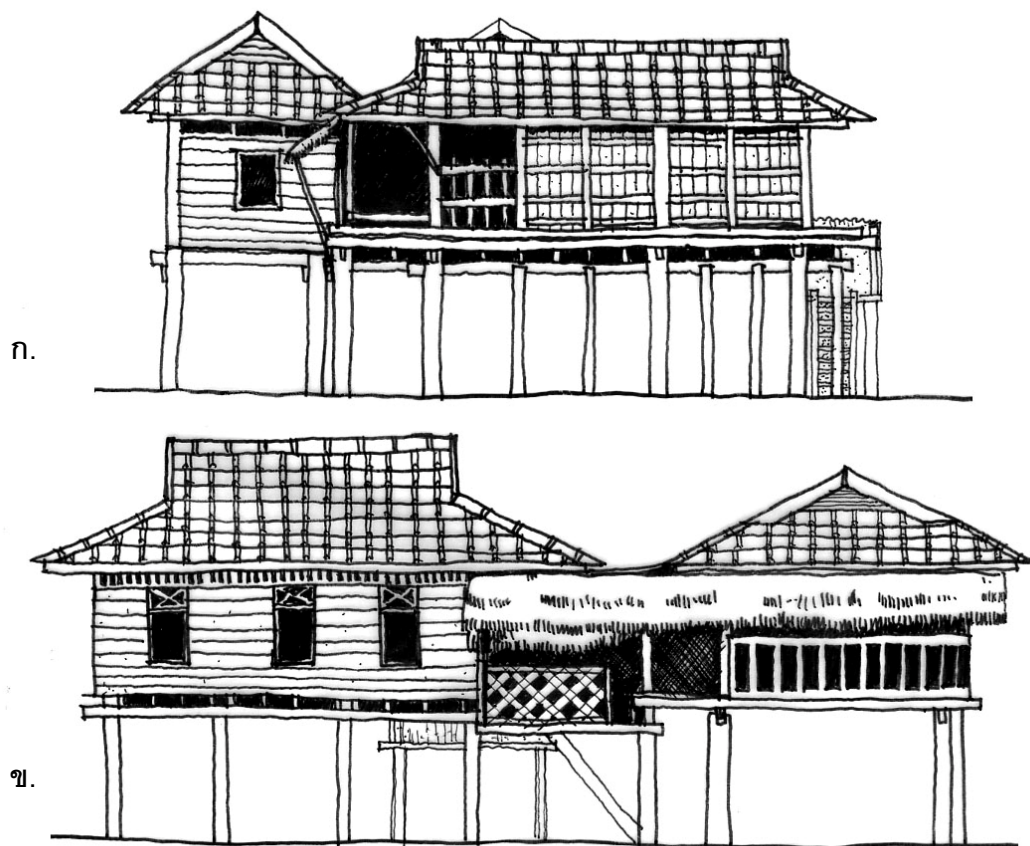
6) การใช้สอย

เรือนหลังนี้แบ่งพื้นที่การใช้สอยออกเป็น ชานแดด ส่วนรับแขก และพักผ่อน ส่วนนอน ห้องผีเรือน ครัว และยั้งข้าว

(1) ชานแดด: ชานแดดของเรือนหลังนี้ เป็นส่วนระเบียงด้านหน้าไม่มีหลังคาคลุม มีโถงน้ำและโหวงไว้ใช้ซักล้างทั่วไป และเป็นชานพักบันได ก่อนเข้าตัวบ้าน

(2) ส่วนรับแขก: และพักผ่อน เป็นโถงโถงไม่มีผนังกันเป็นพื้นที่ติดชาน ใช้รับแขก ดูทีวี และเล่นดนตรีร่วมกันด้วยในเวลาว่างคืน แต่ส่วนใหญ่เจ้าของบ้านจะใช้พื้นที่ใต้ถุนเรือนในการรับแขก

ภาพที่ 4.2
รูปด้านของเรือนไทดำ หลังที่ 1

หมายเหตุ: สํารวจเมื่อวันที่ 16 กันยายน 2550

ก. รูปด้านทิศเหนือ

ข. รูปด้านทิศตะวันออก

(3) ส่วนนอน: พื้นที่ส่วนนอนของบ้านหลังนี้เป็นพื้นที่โล่งต่อจากส่วนรับแขก ในส่วนพื้นที่นอนจะไม่มีผนังกัน ในส่วนพื้นที่นอนที่ต้องการความเป็นส่วนตัว จะใช้ตู้เสื้อผ้ากัน เวลานอนจะปูเสื่อ และกางมุ้ง และจะพับเก็บในเวลาเช้า

(4) ห้องผีเรือน: เรือนหลังนี้เป็นเรือนผู้น้อย ห้องผีเรือนของเรือนนี้มีลักษณะดังนี้

(4.1) ห้องผีเรือนอยู่ด้านปลายสุด เป็นเสา ต้นริมสุดของเรือน มีขนาดกว้าง 1 ช่วงเสา และลึก 1 ช่วงเสา

(4.2) เป็นห้องที่มีผนัง และประตูกันเป็นสัดส่วนชัดเจน

(4.3) เสาผีเรือนอยู่ด้านริมสุด ไม่พบว่ามีภาชนะกระดองเต่าหรือสิ่งแสดงถึงความเป็นเสาผีเรือน มีเพียงเครื่องเซ่นที่ตั้งไว้เพื่อเซ่นผีเรือนเท่านั้น

(5) ครัว: ครัวในเรือนหลังนี้เป็นพื้นที่ส่วนที่ติดกับชานแดด แต่มีการกันด้วยผนังไม้ไผ่เตี้ย ๆ เพื่อให้แยกออกจากพื้นที่ส่วนอื่น ๆ อย่างเป็นสัดส่วน ภายในครัวประกอบด้วยเตาหุงต้ม ซึ่งยังคงใช้เตาถ่านอยู่ ตู้กับข้าว ตู้วางจานชาม หิ้งสำหรับวางของ ฯลฯ พื้นที่ครัวมีหลังคาคลุม

(6) เก็บของ: พื้นที่เก็บของในเรือนหลังนี้ ใช้ส่วนชานที่เชื่อมต่อระหว่างเรือนพักอาศัย และยุงข้าวในการเก็บข้าวของเครื่องใช้ต่าง ๆ เครื่องมือที่ใช้ทำนา รวมถึงกระสอบข้าวสารที่ใช้หุงกินภายในครอบครัว

(7) ยุงข้าว: ยุงข้าวถูกสร้างให้เชื่อมต่อกับตัวเรือนพักอาศัยโดยมีส่วนชานเชื่อมเรือนทั้งสองหลัง แต่พื้นชานและยุงข้าว จะถูกยกยกระดับให้สูงกว่า ตัวเรือนพักอาศัย เนื่องจากยังคงมีความเชื่อและเคารพในแม่โพสพ ซึ่งควรอยู่สูงกว่า แต่ในปัจจุบันมีการใช้ยุงข้าวน้อยลงเนื่องจากหลังจากการเก็บเกี่ยวข้าวแล้ว จะนำไปที่โรงสีเลยซึ่งสะดวกกว่าการนำมาเก็บในยุงแล้วค่อยนำไปสี

(8) บันได: มีบันไดทางขึ้นเรือน 1 ทางตรงชานแดด ไม่มีประตูกัน บันไดมีทั้งหมด 7 ขั้น เนื่องจากความเชื่อเลขมงคล

ภาพที่ 4.3

ทัศนียภาพเรือนไทดำ หลังที่ 1 ด้านทิศตะวันออก

หมายเหตุ: ถ่ายเมื่อวันที่ 16 กันยายน 2550

7) โครงสร้าง และวัสดุ

(1) พื้น: พื้นเรือนทำจากไม้กระดานแผ่นใหญ่ทั้งหมด

(2) ผนัง: ผนังเรือนหลังนี้ทำจากไม้กระดานทั้งแผ่นเล็ก และแผ่นใหญ่ ส่วนฉากกันห้องเตี้ยในบางส่วนของบ้านทำจากไม้ไผ่ลำทาบให้แผ่เป็นลำ ทำเป็นฉากกัน

(3) หลังคา: หลังคาทุกผืนของเรือนนี้เป็นมีลักษณะทรงโบราณ ซึ่งสามารถแบ่งหลังคาตามลักษณะของวัสดุได้ 2 วัสดุหลัก ดังนี้

(3.1) หลังคากระเบื้องดินเผา ใช้มุงส่วนเรือนพักอาศัย และยั้งข้าว

(3.2) หลังคาสังกะสี ใช้เป็นส่วนเชื่อมต่อระหว่างหลังคาในพื้นที่เรือนพักอาศัยและยั้งข้าว

โครงสร้างหลังคาทั้งหมดทำจากไม้จริง ไม่ว่าจะเป็น จันทน์ อะเส แปะ ชื่อ และอกไก่ เนื่องจากต้องรับน้ำหนักจำนวนมากของกระเบื้องดินเผา

(4) เสา และคาน: เสาที่ใช้เป็นเสาไม้จริงทั้งต้น มีลักษณะเป็นเสาไม้งามเนื่องจากต้องใช้รับปิง มีการเหลาเสาเป็น 8 เหลี่ยม คานที่ใช้รับน้ำหนักเป็นไม้จริงทั้งท่อนเช่นกัน

4.2 กรณีศึกษาเรือนไทดำ หลังที่ 2

1) เจ้าของ: นายหลา ยินเอียด

2) ที่อยู่: บ้านเลขที่ 33 หมู่ 5 ตำบลหนองปรัง อำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี

3) ประวัติเรือน

เรือนไทดำหลังนี้มีอายุมากกว่า 80 ปี เจ้าของเรือนได้อยู่อาศัยมาตั้งแต่รุ่นพ่อ จนถึงปัจจุบันนายหลาเจ้าของเรือนอายุ 80 ปีแล้ว อาศัยอยู่ทั้งหมด 5 คน แบ่งเป็นเรือนหลังใหญ่ และหลังเล็ก เชื่อมต่อกันด้วยส่วนของชานส่วนยั้งข้าว ปัจจุบันยังคงประกอบอาชีพทำนา และรับจ้างทั่ว ๆ ไป

4) ลักษณะทางสถาปัตยกรรม

เป็นเรือนยกเสาสูง ใต้ถุนใช้เป็นที่พักเก็บของ และเป็นส่วนที่ใช้พักผ่อนของคนในบ้าน ในเวลากลางวัน เลี้ยงเปิดและตำข้าว ผังเรือนเป็นไม้ไผ่ลำทึบแผ่ (ไม้แพก) เป็นส่วนใหญ่ หลังคาทรงโบราณ และจั่ว ทำจากกระเบื้องดินเผา และคานห้อยคา มียั้งข้าวเชื่อมติดกันกับเรือนพักอาศัย

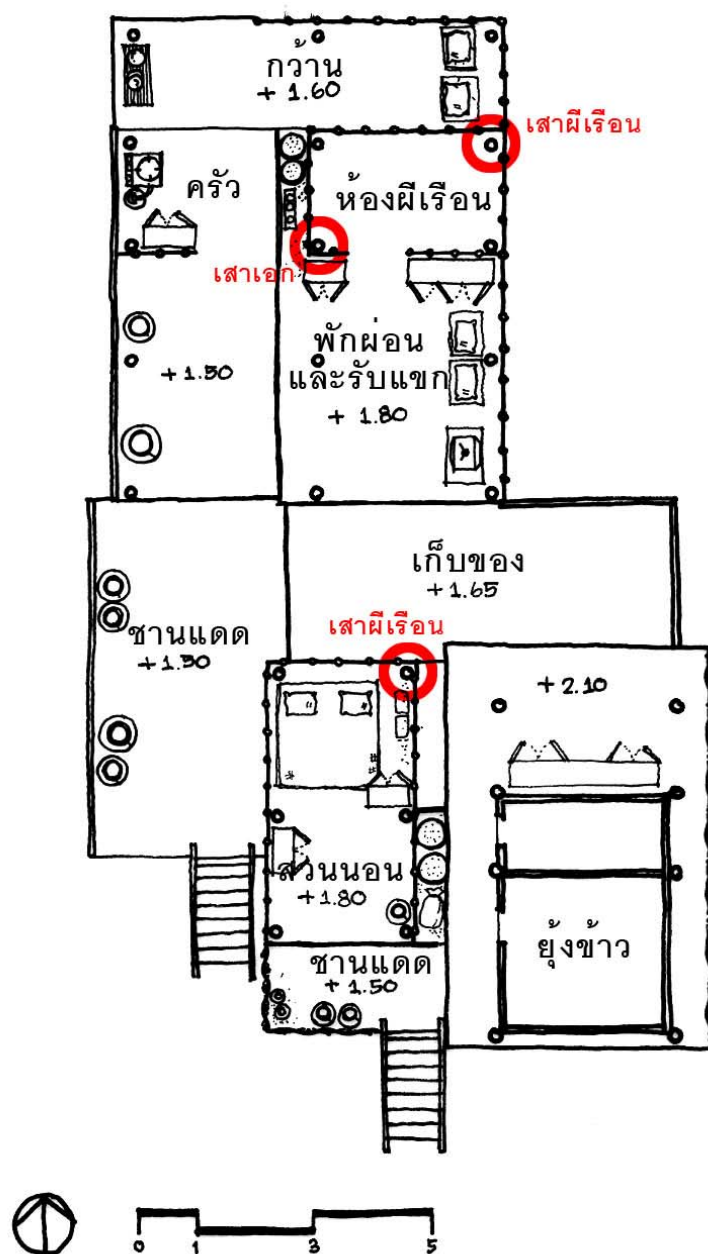
5) การวางผังเรือน

เรือนหลังนี้ถูกวางในทิศขวางตะวัน ตามหลักความเชื่อของชาวไทดำ เรือนหลังนี้แบ่งออกเป็นเรือนหลังใหญ่ และเรือนหลังเล็กซึ่งแต่ละหลัง ประกอบด้วย

เรือนหลังใหญ่: พื้นที่ใช้สอยภายในเรือนใหญ่จะมีส่วนรับรองแขก ห้องผีเรือน ส่วนนอนชานแดด ครัว โดยเชื่อมกับยั้งข้าวด้วยชาน มีบันไดทางขึ้น 1 ทาง

เรือนหลังเล็ก: เรือนหลังนี้อาศัยอยู่เพียง 2 คน คือ ป้าเสา และแม่ เป็นคนละผีกับญาติที่เรือนใหญ่ ภายในไม่มีห้องผีเรือนมีเพียงมุมเล็ก ๆ วางเครื่องเช่นผีเรือนเท่านั้น พื้นที่ภายในแบ่งเป็น ชานแดด ส่วนรับแขก และส่วนนอน บันไดทางขึ้นลงมี 1 ทาง

ภาพที่ 4.4
ผังพื้นเรือนไทดำ หลังที่ 2

หมายเหตุ: สํารวจเมื่อวันที่ 16 กันยายน 2550

6) การใช้สอย

เรือนหลังนี้ แบ่งพื้นที่ใช้สอยเป็น ชานแดด ส่วนรับแขกและพักผ่อน ส่วนนอน ห้องผีเรือน ครัว เก็บของ และยุงขาว

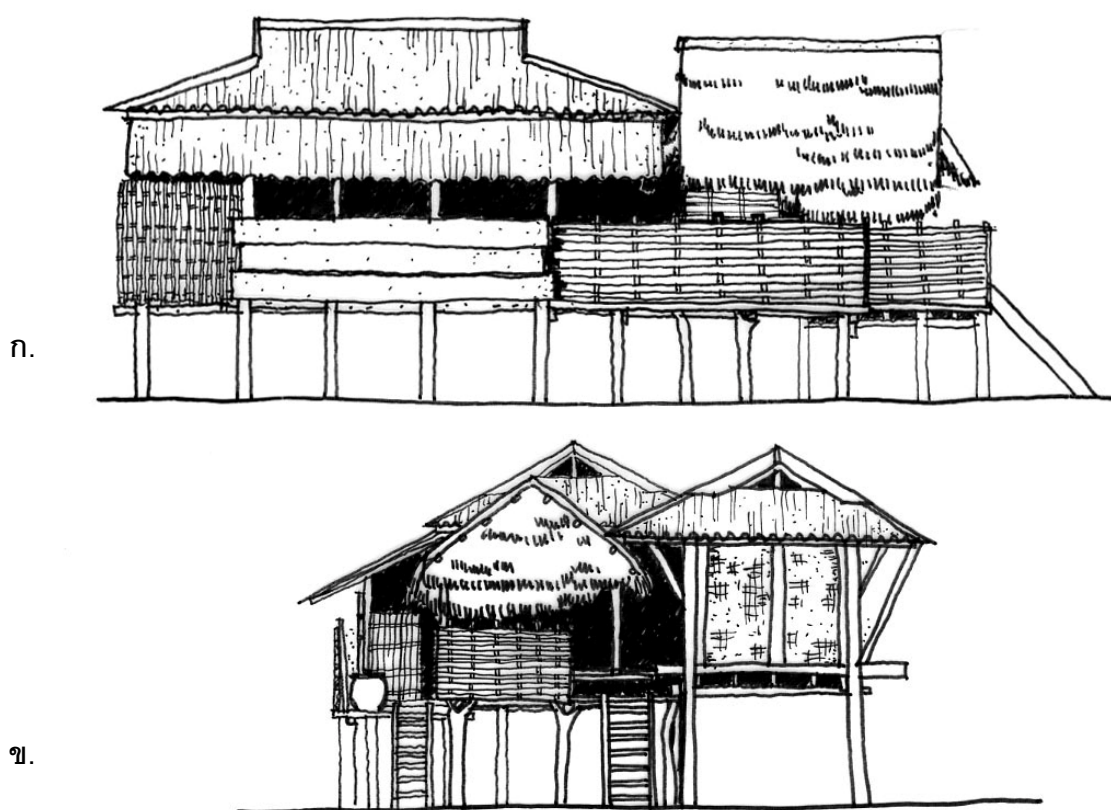
(1) ชานแดด:

(1.1) เรือนหลังใหญ่: ชานแดดเป็นส่วนระเบียงด้านหน้าติดกับบันไดทางขึ้น ไม่มีหลังคาคลุม ใช้ซักล้างทั่วไป เป็นส่วนชานของบ้านก่อนที่จะเข้าตัวเรือน

(1.2) เรือนหลังเล็ก: ชานแดดของเรือนหลังเล็กแม้จะมีพื้นที่ไม่มากนัก แต่ก็สามารถตอบสนองการใช้งาน คือ งานซักล้างทั่วไปได้ เพราะอาศัยอยู่เพียงแค่ 2 คน เป็นส่วนระเบียงด้านหน้าของเรือนเช่นเดียวกัน ซึ่งอาจถือว่าเป็นชานพักบันได ก่อนเข้าตัวเรือนก็ได้

ภาพที่ 4.5

รูปด้านของเรือนไทดำ หลังที่ 2

หมายเหตุ: สํารวจเมื่อวันที่ 16 กันยายน 2550

ก. รูปด้านทิศตะวันตก

ข. รูปด้านทิศใต้

(2) ส่วนรับแขก และพักผ่อน:

(2.1) เรือนหลังใหญ่: ส่วนรับแขกและพักผ่อน จะติดกันกับส่วนชานแดด แต่ยกระดับให้สูงกว่า เป็นการแบ่งพื้นที่โดยการใช้ระดับในการแบ่งอย่างชัดเจน เป็นพื้นที่โล่งโล่ง ไม่มีผนังกั้น

เนื่องจากทิศทางการวางตัวของเรือนหลังนี้ ทำให้ภายในเรือนอยู่ในภาวะน่าสบาย โปร่ง โล่ง ลมผ่านตลอดเวลาจึงมักใช้พื้นที่ด้านบนรับรองแขก มากกว่าใต้ถุนเรือน

(2.2) เรือนหลังเล็ก : เช่นเดียวกับเรือนหลังใหญ่ เนื่องจากการวางเรือน แบบขวางตะวัน ทำให้เรือนหลังนี้รับลมตลอดทั้งวัน พื้นที่รับแขกด้านในถึงแม้ว่าจะไม่ใหญ่มาก แต่พื้นที่โล่งไม่มีผนังกั้น ยกกระดานแยกจากส่วนชานแดดอย่างชัดเจนนี้ก็ทำให้ลมสามารถพัดผ่านเข้ามาภายในตัวเรือนรู้สึกน่าสบายได้ตลอดทั้งวัน

(3) ส่วนนอน:

(3.1) เรือนหลังใหญ่: ส่วนนอนของเรือนหลังใหญ่จะเป็นพื้นที่โล่งไม่มีผนังกั้น เป็นพื้นที่โล่งเดียวกันกับที่ใช้รับแขก และนั่งเล่นในเวลากลางวัน แต่ในเวลากลางคืน ก็จะมีเสื่อ และกางมุ้ง เพื่อเป็นที่นอน จะพับเก็บในเวลาเช้า ส่วนพื้นที่ชานแดดจากห้องผีเรือน (กว้าน) ใช้เป็นส่วนนอนของเจ้าของเรือนด้วย หันหัวนอนไปทิศเดียวกับเสาดีเรือน

(3.2) เรือนหลังเล็ก: เป็นห้องโล่งขนาด กว้าง 1 ช่วงเสา และลึก 1 ช่วงเสา ต่อจากส่วนรับแขก เวลานอนในเวลากลางคืนจะกางมุ้ง และปูเสื่อ และจะพับเก็บในเวลาเช้า หันหัวนอนไปทางทิศเดียวกับเสาดีเรือน

(4) ห้องผีเรือน:

(4.1) เรือนหลังใหญ่: เรือนนี้เป็นเรือนผู้น้อย ห้องผีเรือนเป็นห้องที่อยู่ริมสุด และเสาริมสุดมีผนังและประตูกันเป็นสัดส่วนชัดเจน มีหิ้งมอดอยู่ภายใน ไม่ใช้นอน

(4.2) เรือนหลังเล็ก: เรือนหลังนี้มีขนาด กว้าง 1 ช่วงเสา และลึกเพียง 2 ช่วงเสา จึงไม่มีห้องผีเรือนชัดเจน มีเพียงมุมนิยาสวดซึ่งเป็นที่ตั้งของเสาดีเรือนซึ่งมีเครื่องเซ่นผีเรือนตั้งอยู่เท่านั้น

(5) ห้องครัว: ครัวสำหรับเรือนกลุ่มนี้มีเพียงแต่เรือนหลังใหญ่ที่มีครัว เนื่องจากทำอาหารกินรวมกันทั้งเรือนเล็กและเรือนใหญ่ พื้นที่ครัว ติดต่อกับพื้นที่ชานแดดซักล้าง ประกอบด้วย เตาหุงต้ม ซึ่งยังคงใช้เตาถ่านประกอบอาหาร มีการแบ่งส่วนครัวกับชานแดดโดยใช้ผนังไม้ไผ่เตี้ย ๆ และตู้กับข้าว กันแบ่งพื้นที่อย่างเป็นสัดส่วนในครัวมีชั้นวางหม้อ จาน ชาม มีหลังคาปีกนกยื่นออกมาคลุมในส่วนครัว

(6) เก็บของ: ใช้พื้นที่ส่วนชานเชื่อมระหว่างเรือนพักอาศัย และยุ้งข้าวในการเก็บข้าวของเครื่องใช้ในต่าง ๆ รวมถึงเครื่องมือในการทำนา ยังมีการใช้ซุงในการเก็บเสื้อผ้าอยู่

(7) ยุ้งข้าว: เป็นส่วนหนึ่งของตัวเรือนโดยมีชานเชื่อมกับเรือนพักอาศัยทั้งสองหลัง ผนังยุ้งข้าวเป็นไม้แผ่นใหญ่ ใช้เก็บข้าวในส่วนที่กินภายในครอบครัวเท่านั้น ในปัจจุบัน ไม่ใช้เก็บข้าวเปลือกเพื่อนำไปสีแล้ว เนื่องจากเทคโนโลยีที่เข้ามาจึงทำให้ การเก็บเกี่ยวข้าวจากไร่ นา แล้วนำขึ้นรถไปโรงสีทำได้สะดวกกว่า

(8) บ้านไค: มีทางขึ้นเรือนแยกกันของเรือนแต่ละหลังทั้งหลังใหญ่ และหลังเล็ก เรือนละ 1 ทาง เรือนใหญ่มีบันได 8 ขั้น แต่เนื่องจากความเชื่อเรื่องเลขคี่เป็นเลขมงคลจึงนำเหล็กมาเสียบไว้ที่บันได แก้เคล็ดให้เป็น 9 ขั้น ส่วนเรือนหลังเล็กมีบันได 7 ขั้น

ภาพที่ 4.6

ทัศนียภาพเรือนไทดำ หลังที่ 2 ด้านทิศใต้

หมายเหตุ: ถ่ายเมื่อวันที่ 16 กันยายน 2550

7) โครงสร้างและวัสดุ

(1) พื้น:

(1.1) เรือนหลังใหญ่: พื้นของเรือนหลังใหญ่ทั้งหมดเป็นพื้นไม้กระดานแผ่นใหญ่

(1.2) เรือนหลังเล็ก: ความน่าสนใจของเรือนหลังเล็กคือ มีลักษณะที่พัฒนาจากรูปแบบดั้งเดิมคือ มีลักษณะเป็นเรือนเครื่องผูกแบบเรือนพื้นถิ่นเดิม พื้นที่ในส่วนนอนจะเป็นพื้นโครงไม้ไผ่ และปูโดยใช้ไม้สับฟากในส่วนรับแขก และนั่งเล่น ใช้ไม้กระดานแผ่นใหญ่

(2) ผนัง: ผนังของเรือนหลังใหญ่และเรือนหลังเล็กส่วนใหญ่จะทำจากไม้ไผ่ลำนำมาทุบให้แผ่เป็นแผ่นประกบกับโครงไม้ไผ่ทั้งลำ หรือที่เรียกว่า ไม้สับฟาก และบางส่วนของผนังทำด้วยฝาไม้กระดานแผ่นใหญ่

ผนังยังใช้ฝาไม้กระดานแผ่นใหญ่ และใช้ประตูยั้งข้าวแบบชักไม้

(3) หลังคา:

(3.1) หลังคามุงตับหญ้าคา ใช้มุงหลังคาเรือนหลังเล็กซึ่งเป็นหลังคาทรงจั่ว โครงสร้างหลังคาทำจากโครงไม้ไผ่ เหมือนเรือนเครื่องผูก มีการใช้ไม้ไผ่เปีย เพื่อเสริมความแข็งแรงให้กับโครงหลังคา

(3.2) หลังคากระเบื้องดินเผา ใช้มุงหลังคาในส่วนยื่นยาว และเรือนพักอาศัยหลังใหญ่ ซึ่งมีลักษณะหลังคาแบบบานอร์ โครงสร้างหลังคาเป็นโครงสร้างไม้จริงทั้งหมด ทั้งจันทัน อดะเสี ดั้ง แป ฯลฯ

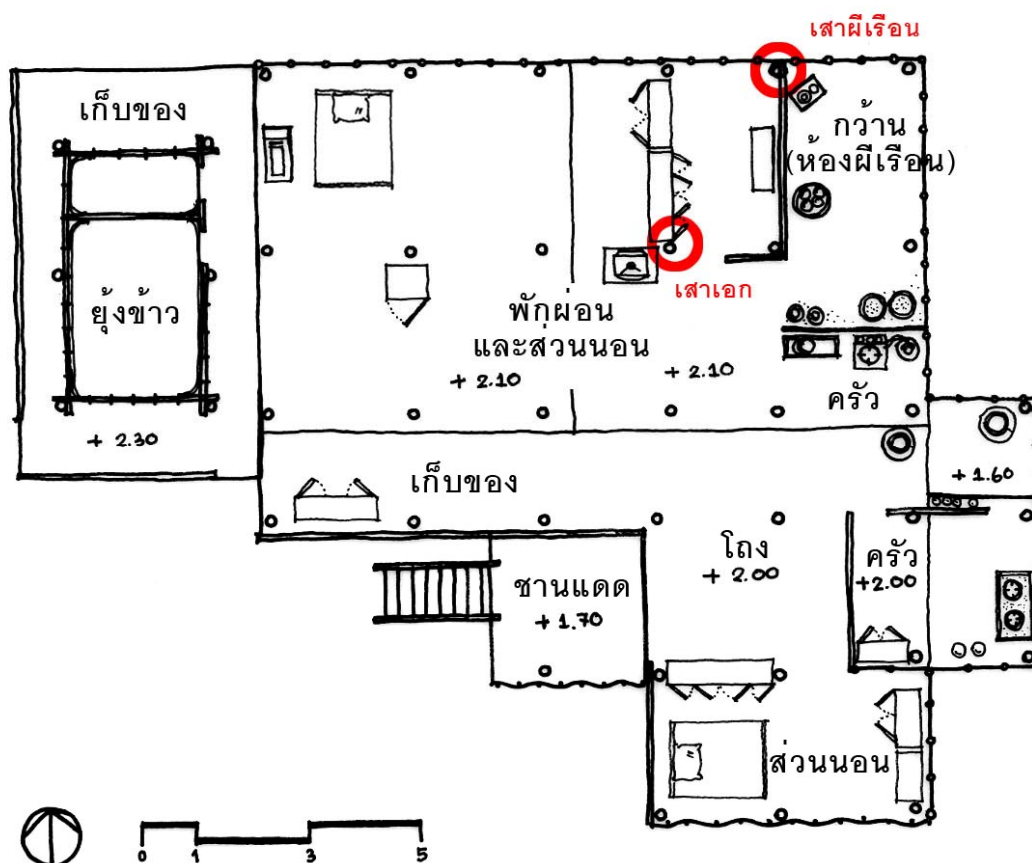
(3.3) หลังคาสังกะสี ใช้มุงในส่วนที่เป็นปีกนกยื่นออกมาคลุมในส่วนครัว

(4) เสา และคาน: ใช้เสาไม้งาม ซึ่งทำจากไม้จริงทั้งต้น มีทั้งที่เหลาเป็น 8 เหลี่ยม และเสากลม คานทำจากไม้จริงเนื่องจากต้องรับน้ำหนักของผู้อาศัยภายในเรือน

4.3 กรณีศึกษาเรือนไทดำ หลังที่ 3

ภาพที่ 4.7

ผังพื้นเรือนไทดำ หลังที่ 3

หมายเหตุ: สำรวจเมื่อวันที่ 18 กันยายน 2550

1) เจ้าของ: นายเรียม พรหมเยี่ยม

2) ที่อยู่: 34 หมู่ 5 ตำบลหนองปรือ อำเภอเขาชัยวัน จังหวัดเพชรบุรี

3) ประวัติเรือน

เรือนหลังนี้มีอายุประมาณ 40 ปี สร้างประมาณ ปีพ.ศ. 2513 และสร้างกะล่อมข้าว ในปีถัดมาคือ พ.ศ. 2514 มีสมาชิกอาศัยอยู่ทั้งหมด 3 คน ประกอบอาชีพทำนาเพียงอย่างเดียว และปลูกผักไว้กินเอง และขายในบางส่วน

4) ลักษณะทางสถาปัตยกรรม

เป็นเรือน 2 ชั้น ยกเสาสูงใต้ถุนใช้เก็บเครื่องมือทำนาต่าง ๆ มีเปลยวนเอาไว้พักผ่อน ในช่วงเวลากลางวัน นอกจากนั้นพื้นที่ใต้ถุนยังใช้เลี้ยงไก่ และหมูเพื่อเอาไว้ทำพิธีเสนเรือน หลังคาของ เรือนเป็นแบบทรงโบราณ และหลังคาจั่ว ผนังเรือนทำจากไม้ไผ่นำมาสานขัดกันมาปิดเป็นฝา และ ไม้ไผ่ลำทาบ มีไม้กระดานแผ่นเป็นบางส่วน

5) การวางผังเรือน

เรือนหลังนี้ประกอบด้วยส่วนพักอาศัย ส่วนรับแขก ส่วนนอน ชานแดด ครัว และยั้งข้าว มีบันไดทางขึ้นทางชาน 1 ทาง ตัวเรือนถูกวางในทิศวางตะวันตามหลักความเชื่อของชาวไทยดำ ส่วน ยั้งข้าวอยู่ทางด้านเหนือของตัวเรือน เชื่อมติดกับตัวเรือนพักอาศัยด้วยชาน

6) การใช้สอย

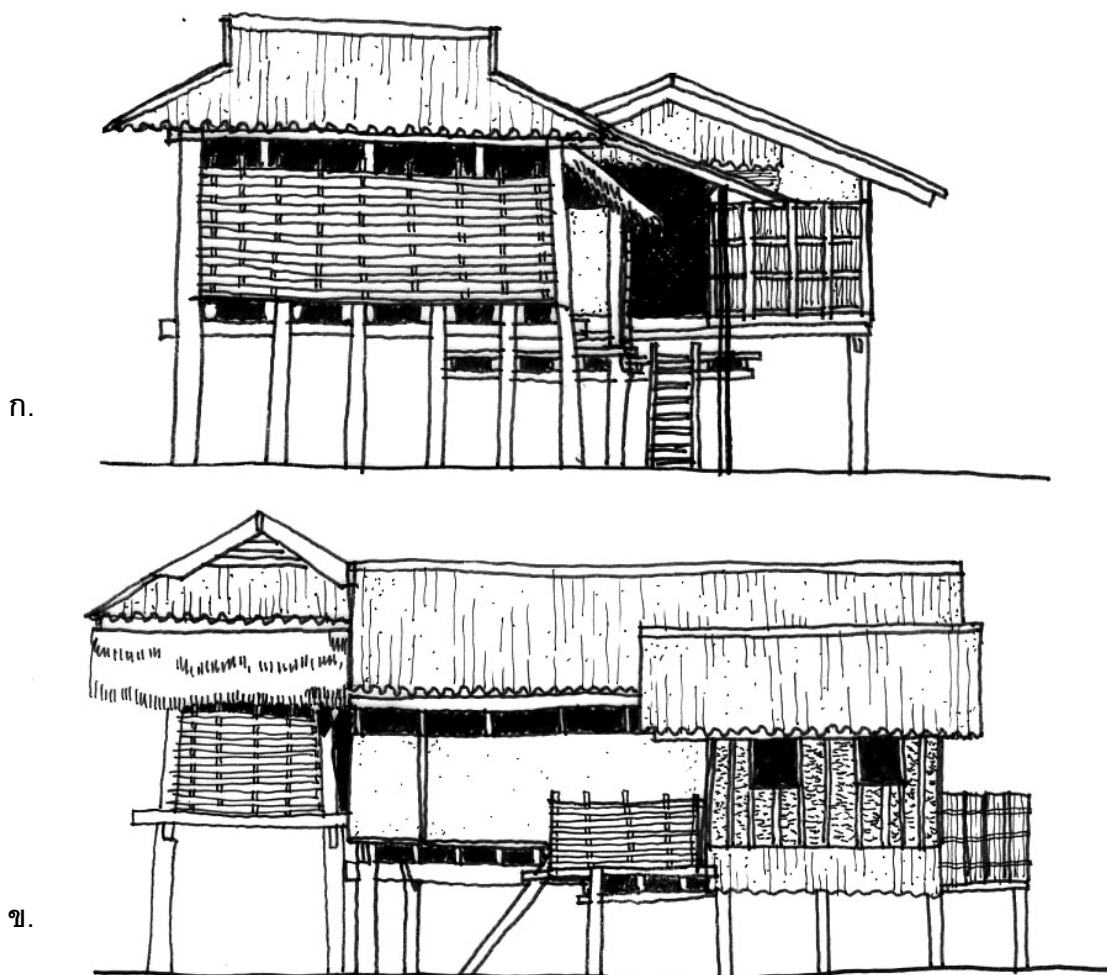
เรือนหลังนี้แบ่งพื้นที่ใช้สอยเป็น ชานแดด ส่วนรับแขก และพักผ่อน ส่วนนอน กะล่อมห้อง (ห้องผีเรือน) เก็บของ ครัว และยั้งข้าว

(1) ชานแดด: ชานแดดของเรือนหลังนี้เป็นส่วนระเบียงด้านหน้าของเรือนไม่มีหลังคาคลุม มีโถงน้ำตั้งอยู่ ใช้ในการซักล้างทั่วไป ถือเป็นชานพักของบันไดก่อนเข้าสู่ตัวเรือน

(2) ส่วนรับแขกและพักผ่อน: เป็นโถงโล่งต่อเนื่องจากชานแดด แต่จะมีการยกระดับ พื้นให้สูงกว่าพื้นที่ชานแดดไม่มีผนังกั้น โปร่ง ทำให้ลมพัดเข้ามาภายในตัวเรือนเย็นสบายตลอดทั้งวัน ใช้รับแขก ดูทีวี พักผ่อนได้เป็นอย่างดี

(3) ส่วนนอน: พื้นนอนของเรือนหลังนี้อยู่ถัดจากส่วนพักผ่อนและรับแขก ลึกเข้าไป อีก แต่ก็ไม่ได้มีการกั้นห้องแต่อย่างใด จะปูเสื่อ และกางมุ้งนอนในเวลากลางคืน และจะเก็บในเวลา เช้า มีส่วนนอนที่ต้องการความเป็นส่วนตัวจะกั้นด้วยตู้วางของ ตู้เสื้อผ้า และผนังไม้อัด

ภาพที่ 4.8
รูปด้านของเรือนไทดำ หลังที่ 3

หมายเหตุ: สํารวจเมื่อวันที่ 18 กันยายน 2550

ก. รูปด้านทิศตะวันตก

ข. รูปด้านทิศใต้

ดังนี้

(4) ห้องผีเรือน: เรือนหลังนี้เป็นเรือนของผู้ท้าว ลักษณะของกะล่อห้องในเรือนนี้มีลักษณะ

(4.1) ห้องผีเรือนในเรือนหลังนี้จะอยู่ในส่วนของพื้นที่ระเบียง (กว๋าน) มีขนาดกว้าง

1 ช่วงเสา

(4.2) เสาผีเรือนอยู่ในส่วนของกว๋าน มีเสาเอก อยู่มุมตรงข้ามของห้องแต่จะอยู่ในส่วนของที่พักอาศัย

(4.3) ห้องผีเรือนภายในเรือนหลังนี้มีการใช้ฉากเตี้ย ๆ กัน แต่ไม่มีประตูกันทางเข้าห้องผีเรือน

(5) ครัว: ครัวของเรือนหลังนี้จะพื้นที่ที่ติดกับส่วนของโรงรับแขก และพักผ่อน มีผนังทำด้วยไม้ไผ่สานขัดกันพื้นที่ที่ออกจากกันอย่างเป็นสัดส่วน ภายในครัวประกอบด้วย กระบะไฟ ชั้นวางถ้วยชาม ตู้กับข้าว หม้อ ไห เครื่องทำครัวต่าง ๆ เรือนหลังนี้ใช้เตาถ่าน และเตาแก๊ส สมัยใหม่ในการหุงต้ม และทำอาหาร ระดับของเรือนจะต่ำกว่าระดับของพื้นที่ส่วนรับแขก และพักผ่อนเล็กน้อย

(6) เก็บของ: เนื่องจากเรือนหลังนี้มีพื้นที่ในส่วนโรงรับแขก และพักผ่อนค่อนข้างกว้าง จึงใช้พื้นที่บางส่วนในการเก็บของด้วย รวมถึงพื้นที่ลานที่เชื่อมกับยุงข้าว ก็ใช้เป็นพื้นที่เก็บเครื่องมือเครื่องใช้ต่างๆ

(7) ยุงข้าว: ยุงข้าวของเรือนหลังนี้จะเชื่อมติดกับเรือนพักอาศัยเป็นหลังเดียวมิได้แยกออกไปต่างหาก โดยมีลานเชื่อม ระดับของยุงข้าวจะสูงกว่าระดับของเรือนพักอาศัยเนื่องจากมีความเคารพในแม่โพสพ ซึ่งต้องอยู่สูงกว่ายุงข้าวแบ่งเป็น 2 ช่องเพื่อใช้เก็บข้าวเจ้า และข้าวเหนียว ฝาของยุงข้าวเป็น “เตียม” คือการใช้ดอกผิวนไผ่สานเป็นผืนลำแพนอุดด้วยมูลวัวอุดร่อง ล้อมเป็นคอก ยุงข้าวตั้งอยู่ทางทิศเหนือของเรือน

(8) บันได: บันไดของเรือนนี้มีทางขึ้นลงเรือนเพียงทางเดียว คือทางลานแดด ไม่มีประตูกันบันไดมี 7 ขั้นเนื่องจากมีความเชื่อเรื่องเลขมงคล

ภาพที่ 4.9

ทัศนียภาพเรือนไทดำ หลังที่ 3 ด้านทิศเหนือ

หมายเหตุ: ถ่ายเมื่อวันที่ 18 กันยายน 2550

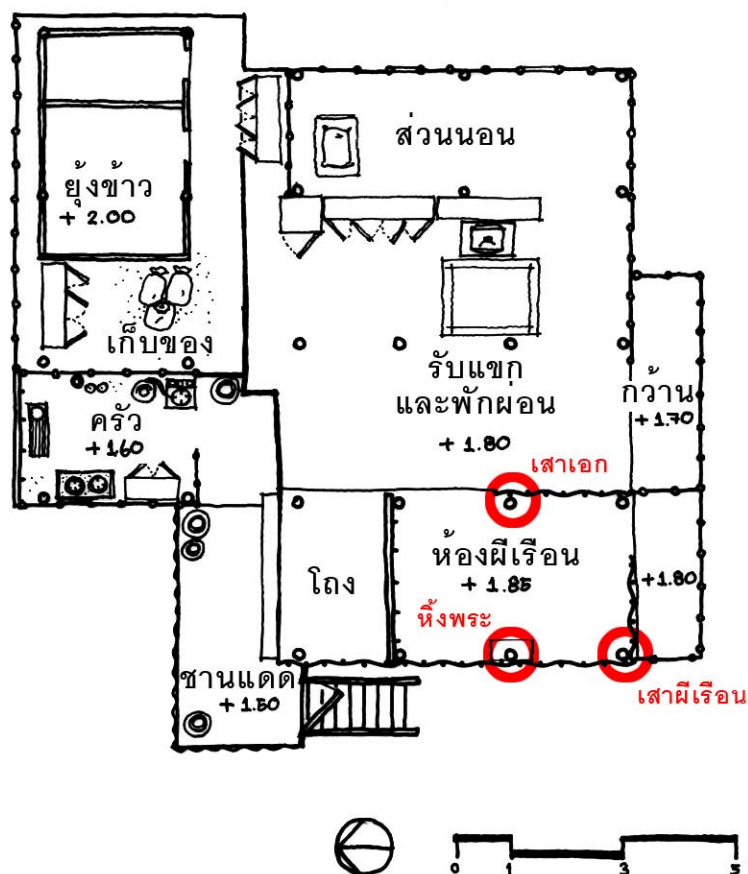
7) โครงสร้าง และวัสดุ

- (1) พื้น: พื้นเรือนทำจากไม้กระดาน แผ่นใหญ่และแผ่นเล็ก
- (2) ผนัง: ผนังส่วนใหญ่ของเรือนนี้เป็นผนังไม้ฟากคือ ไม้ไผ่ลำนำมาทาบแผ่น และฝาไม้ไผ่สานขัด และบางส่วนใช้ไม้กระดานแผ่นดีเป็นผนัง
- (3) หลังคา: สามารถแบ่งหลังคาตามลักษณะของวัสดุได้ 2 วัสดุหลัก ดังนี้
 - (3.1) หลังคาสังกะสี ใช้มุงในส่วนเรือนพักอาศัยที่คลุมส่วนนอนและห้องผีเรือน ลักษณะหลังคาเป็นทรงบรรานอร์ และใช้สังกะสีในส่วนหลังคาปีกนกที่ยื่นออกมา และในส่วนที่มีการเชื่อมต่อของหลังคา 2 พื้น โครงสร้างของหลังคาเป็นโครงไม้จริงทั้งหมด
 - (3.2) หลังคาตับหญ้าคา ใช้มุงในส่วนชานที่ต่อเนื่องถึงส่วนครัว เป็นหลังคาทรงจั่ว และใช้มุงหลังคาทรงบรรานอร์ในส่วนของยุงข้าวด้วย โครงของหลังคาใช้ไม้จริงผสมกับไม้ไผ่
- (4) เสาและคาน: เสาของเรือนนี้ใช้เสาไม้จริงต้นถากด้วยมือเป็น 8 เหลี่ยม บ้างก็ถากเป็นเสากลม มีทั้งเสาไม้งาม และไม้ตรง เพื่อบางคาน หรือบาง ซึ่งทำจากไม้จริงถากเป็นเหลี่ยมเพื่อใช้วางพื้นเรือน

4.4 กรณีศึกษาเรือนไทดำ หลังที่ 4

- 1) เจ้าของเรือน: นายชัย ยืนเยี่ยม
- 2) ที่อยู่: บ้านเลขที่ 50 หมู่ 5 ตำบลหนองปรัง อำเภอยะบอย จังหวัดเพชรบุรี
- 3) ประวัติเรือน
เรือนหลังนี้มีอายุประมาณ 60 ปี เมื่อก่อนอาศัยอยู่หลายคน แต่ได้แยกย้ายออกไปมีครอบครัวของตนเอง ปัจจุบันอยู่คนเดียวประกอบอาชีพทำนาเป็นหลัก
- 4) ลักษณะสถาปัตยกรรม
ตัวเรือนเป็นเรือนยกเสาสูง ด้านล่างได้ผูกไม้กับเครื่องมือเครื่องใช้ในการทำนา เป็นที่พักผ่อนหย่อนใจในเวลากลางวัน และใช้รับแขก ผนังเรือนเป็นผนังไม้ฟากเป็นส่วนใหญ่ หลังคาทรงบรรานอร์ และทรงจั่ว
- 5) การวางเรือน
เรือนหลังนี้เป็นเรือนพักอาศัยประกอบด้วย ส่วนรับแขกและพักผ่อน ส่วนนอน ชานแดด ครัว และยุงข้าว มีบันได ทางขึ้นเรือน 1 ทาง เรือนถูกวางในทิศวางตะวันออก ส่วนตัวเรือนยุงข้าวนี้ตั้งอยู่ทางทิศเหนือของเรือนพักอาศัยและเชื่อมกับเรือนพักอาศัยด้วยชานเป็นกลุ่มเรือนเดียวกัน

ภาพที่ 4.10
ผังพื้นเรือนไทดำ หลังที่ 4

หมายเหตุ: สํารวจเมื่อวันที่ 25 กันยายน 2550

6) การใช้สอย

เรือนหลังนี้ได้มีการแบ่งพื้นที่ใช้สอยออกเป็น ชานแดด ส่วนรับแขกและพักผ่อน ส่วนนอน กะลื้อห้อง (ห้องผีเรือน) ครัว ส่วนเก็บของ และยั้งข้าว

(1) ชานแดด: ชานแดดของเรือนนี้เป็นระเบียงด้านหน้าบ้านเชื่อมต่อกับบันไดทางขึ้นมีระดับพื้นต่ำที่สุด มีโถงน้ำตั้งอยู่ ใช้สำหรับซักล้างทั่วไป กันโดยรอบด้วยสังกะสี เป็นผนังเตี้ย ๆ ไม่มีหลังคาคลุม

(2) ส่วนรับแขกและพักผ่อน: เป็นโถงโล่งติดกับส่วนชานหน้าบ้านลึกเข้ามา ไม่มีผนังกั้น ส่วนใหญ่พื้นที่ส่วนนี้ใช้พักผ่อนในครอบครัวมากกว่ารับแขก ภายในส่วนนี้มีทีวี และที่นั่งสำหรับนอนเล่น อยู่ด้านหนึ่งของเรือน มักใช้พื้นที่ส่วนใต้ถุนในการรับแขก

(3) ส่วนนอน: พื้นที่ส่วนนอนในบ้านหลังนี้ถูกกันอย่างเป็นสัดส่วนโดยมีตู้โชว์ และตู้เสื้อผ้ากันภายในมีฟูกที่นอน และมุ้งกางไว้ตลอดเวลา

(4) ห้องผีเรือน: เป็นเรือนผู้น้อย มีลักษณะของห้องผีเรือน ดังนี้

(4.1) เสาผีเรือนอยู่ต้นริมสุดของเรือน ติดกับส่วนกว้านอยู่ในส่วนที่พักอาศัย ไม่ได้อยู่ในส่วนของชาน (กว้าน)

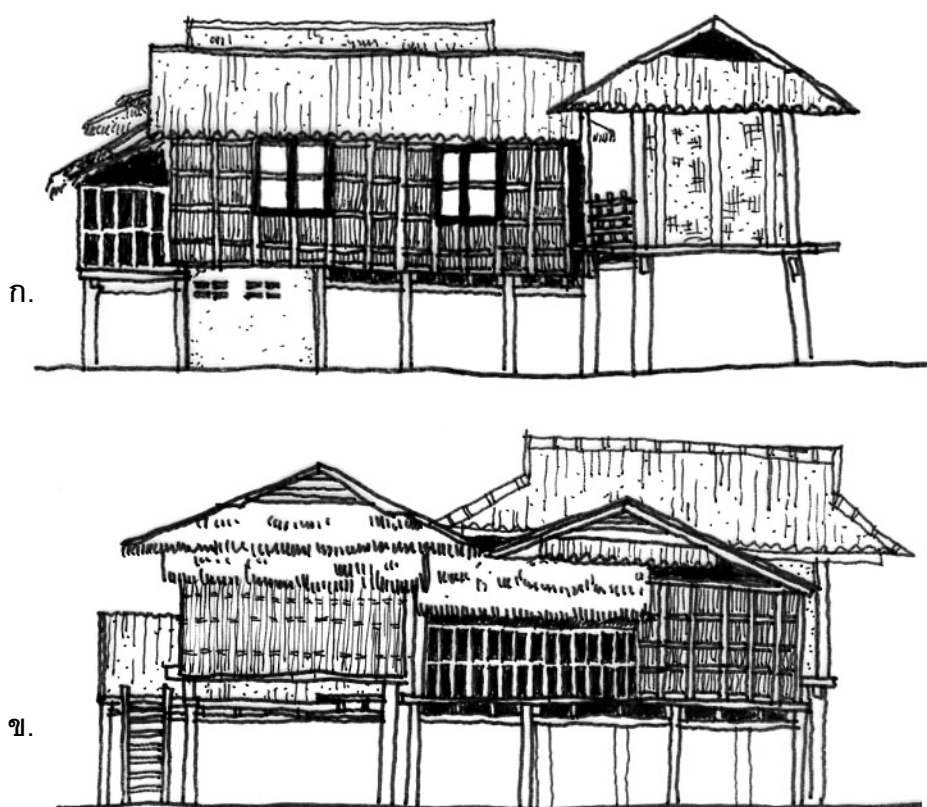
(4.2) ห้องผีเรือน ถูกกันเป็นสัดส่วนด้วยผนังไม้ไผ่นำมาขัดแตะ มีขนาดกว้าง 1 ช่วงเสา และลึก 2 ช่วงเสา

(4.3) เสาเอก เป็นเสาอยู่มุมตรงข้ามกับเสาผีเรือน

(4.4) มีหิ้งมดอยู่ภายในห้องผีเรือน

ภาพที่ 4.11

รูปด้านของเรือนไทดำ หลังที่ 4

หมายเหตุ: สํารวจเมื่อวันที่ 25 กันยายน 2550

ก. รูปด้านทิศตะวันออก

ข. รูปด้านทิศใต้

(5) ครัว: ส่วนครัวของเรือนหลังนี้อยู่ติดกับชานแดด ถูกกันเป็นส่วนเฉพาะอย่างชัดเจน ด้วยผนังไม้ฟากภายในครัวประกอบด้วย กระบะไฟ เตาถ่าน เตาแก๊ส ตู้กับข้าว และเครื่องครัวต่างๆ เป็นพื้นที่มีหลังคาคลุม ซึ่งเป็นหลังคาผืนเดียวกับยุงข้าว

(6) เก็บของ: เรือนหลังนี้จะใช้พื้นที่ส่วนของชานที่เชื่อมต่อระหว่างเรือนพักอาศัย และยุงข้าว ในการเก็บของทั่วไป และกระสอบข้าว ในส่วนที่กินเองในบ้านไว้

(7) ยุงข้าว: ยุงข้าวเป็นส่วนหนึ่งของตัวเรือน ซึ่งถูกเชื่อมด้วยชาน มีระดับสูงกว่าเรือนพักอาศัยเนื่องจากความเชื่อ และความนับถือในแม่โพสพ ยุงข้าวแบ่งออกเป็น 2 ห้องไว้เก็บข้าวเจ้า และข้าวเหนียวใช้ประตูปแบบชักไม้ผืนยุงข้าวทำจากไม้ฟาก เรือนยุงข้าวอยู่ทางด้านเหนือของเรือนพักอาศัย เนื่องด้วยความเชื่อว่ายุงข้าวต้องอยู่ทางหัวนอน และต้องอยู่ในที่ที่เงาของเรือนจะไม่ทับยุงข้าว ปัจจุบันไม่ค่อยมีการใช้ยุงข้าว เนื่องจากข้าวเปลือกจะถูกนวดโดยเครื่องจักรและบรรจุกระสอบกลางท้องนา และส่งไปโรงสีข้าว

(8) บันได: บันไดขึ้นเรือนมี 1 ทาง ตรงชานแดดมีประตูกันก่อนขึ้นเรือน บันไดมีจำนวน 7 ขั้น ตามหลักความเชื่อเรื่องเลขมงคล

ภาพที่ 4.12

ทัศนียภาพเรือนไทดำ หลังที่ 4 ด้านทิศใต้

หมายเหตุ: ถ่ายเมื่อวันที่ 25 กันยายน 2550

7) โครงสร้าง และวัสดุ

(1) พื้น: พื้นส่วนใหญ่ทำจากไม้กระดานขนาดใหญ่ และขนาดเล็ก บางส่วนทำด้วยไม้สับฟาก

(2) ผนัง: ผนังส่วนใหญ่ของเรือนหลังนี้เป็นผนังไม้แพก ส่วนภายในเรือนไม่มีการกั้นผนัง มีเพียงการนำตู้มากั้นแบ่งพื้นที่ที่ต้องการความเป็นส่วนตัว ยกเว้นในส่วนของกะล่อห้อง หรือห้องผีเรือน มีการใช้ไม้ไผ่สานขัดกัน ทำเป็นผนังกันเป็นสัดส่วน

(3) หลังคา: สามารถแบ่งหลังคาตามลักษณะของวัสดุได้ 2 วัสดุหลัก ดังนี้

(3.1) หลังคาสังกะสี ใช้มุงหลังคาทรงจั่ว ในคลุมในส่วนพักผ่อนนั่งเล่น และส่วนนอน โครงหลังคาเป็นไม้จริงทั้งหมด

(3.2) หลังคาตับหญ้าคา ใช้มุงหลังคาทรงโบราณ ในส่วนห้องผีเรือน โถงที่ติดกับห้องผีเรือน และเรือนยุงข้าว โครงสร้างหลักเช่น จันทัน อะเส ตั้ง ทำจากไม้จริง ส่วนตง และแป ใช้ไม้ไผ่ เนื่องจากตับหญ้าคามีน้ำหนักไม่มากนัก

(4) เสาและคาน: เรือนใช้เสาไม้จริงทั้งต้น มีทั้งไม้ง่าม และไม้ตรง นำมาถากเป็น 8 เหลี่ยม และกลม ส่วนคานที่รับพื้นไม้กระดานแผ่นใหญ่ทำจากไม้จริงถากเป็นเหลี่ยม และบางส่วนของพื้นทำจากไม้สับฟากจะใช้ไม้ไผ่ทำตงเพื่อรับไม้สับฟากของพื้น

4.5 กรณีศึกษาเรือนไทดำ หลังที่ 5

1) เจ้าของเรือน: นายปี จำปาทอง

2) ที่อยู่: บ้านเลขที่ 68 หมู่ 1 ตำบลหนองปรัง อำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี

3) ประวัติเรือน

เรือนหลังนี้มีอายุ 47 ปี สร้างตั้งแต่ ปีพ.ศ. 2503 มีสมาชิกอาศัยอยู่ทั้งหมด 5 คน ประกอบอาชีพทำนา และรับจ้างกลึงไม้ตาล ซึ่งผลิตภัณฑ์จากไม้ตายถือเป็นของขึ้นชื่อของตำบล

4) ลักษณะทางสถาปัตยกรรม

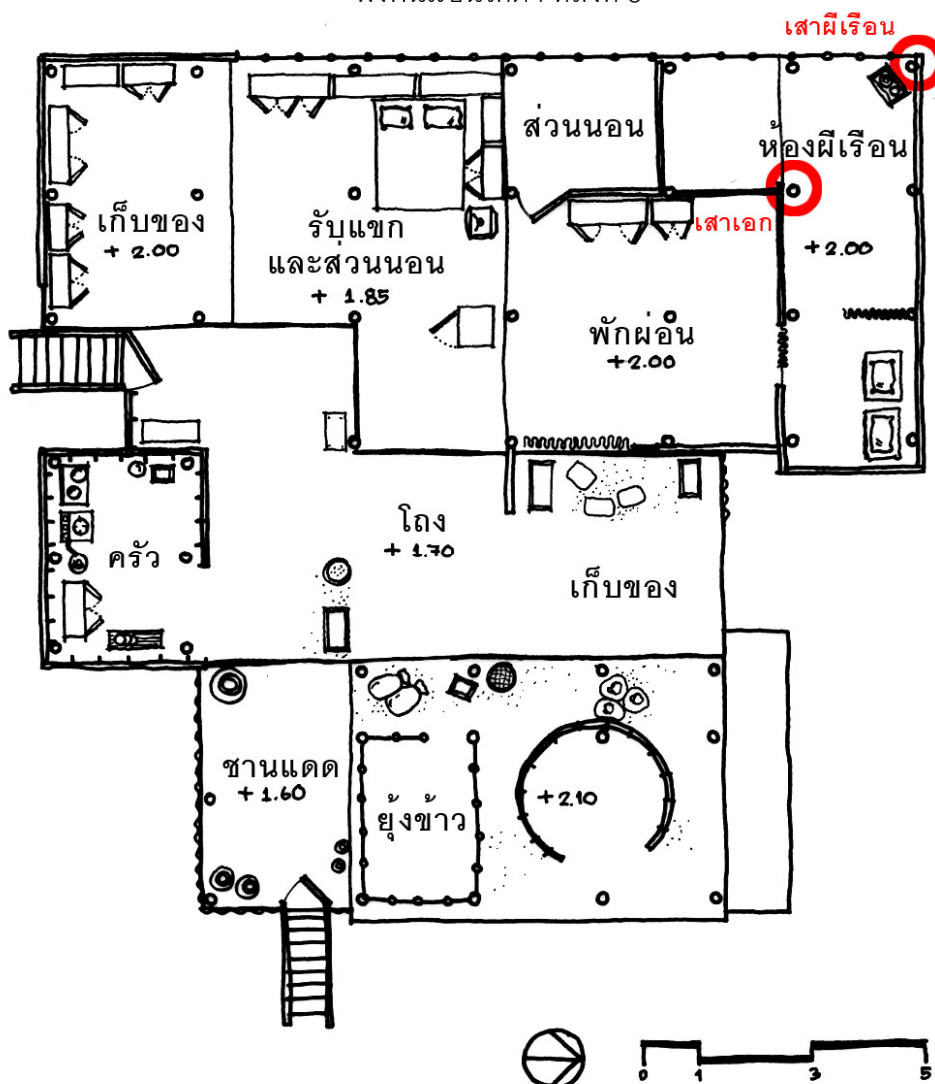
เป็นเรือนยกเสาสูง ได้ทุนใช้เก็บของเครื่องมือทำนา พักผ่อนในตอนกลางวัน และกลึงไม้ ผนังเรือนเป็นฝาไม้ฟาก และไม้กระดาน หลังคามีลักษณะแบบทรงโบราณ และ จั่วมุงด้วย สังกะสี และกระเบื้องดินเผา

5) การวางผังเรือน

เรือนพักอาศัยหลังนี้ภายในมีการใช้สอยซึ่งประกอบด้วยพื้นที่ส่วนรับแขก ส่วนนอน ชานแดด ครีว เก็บของ และยั้งข้าว มีบันไดขึ้นลง 2 ทาง คือ ระเบียงด้านหน้า และชานแดด เรือนถูกวางในทิศตามตะวัน ส่วนของเรือนยั้งข้าวเชื่อมติดกับเรือนพักอาศัยโดยชาน

ภาพที่ 4.13

ผังพื้นเรือนไทดำ หลังที่ 5

หมายเหตุ: สํารวจเมื่อวันที่ 25 กันยายน 2550

6) การใช้สอย

เรือนหลังนี้แบ่งพื้นที่ใช้สอยภายในออกเป็นชานแดด ส่วนรับแขกและพักผ่อน ส่วนนอน ห้องผีเรือน เก็บของ ครีว และยั้งข้าว

(1) ขานแดด: ขานแดด ของเรือนนี้อยู่ทางด้านหลังของเรือนมีบันไดทางลงเพื่อลงไปยังสวน ไม่มีหลังคาคลุม มีโถงน้ำตั้งอยู่เพื่อใช้ซักล้างทั่วไป

(2) ส่วนรับแขก และส่วนพักผ่อน: ภายในเรือนหลังนี้ ส่วนรับแขกจะอยู่ถัดจากขานพักบันไดทางขึ้นด้านหน้า ซึ่งจะเป็นพื้นที่โถงโล่งไม่มีการกั้นผนัง มีการยกระดับพื้นให้สูงขึ้นจากระดับขานพักบันได และถัดเข้าไปจะเป็นส่วนพักผ่อนของคนภายในบ้าน มีการปูเสื่อน้ำมันเพื่อเป็นการกำหนดพื้นที่ชัดเจนถึงความเป็นส่วนตัวเป็นพื้นที่ของคนภายในครอบครัว ใช้ดูทีวี และเข้านอนในตอนกลางคืนด้วย

(3) ส่วนนอน: พื้นที่ส่วนนอนมีหลายส่วนด้วยกัน ส่วนแรกจะใช้ร่วมกันกับพื้นที่พักผ่อนและรับแขก แต่จะมีการปูเสื่อน้ำมันกำหนดพื้นที่ความเป็นส่วนตัวชัดเจน ส่วนที่สองเป็นพื้นที่นอนของลูกชายซึ่งต้องการความเป็นส่วนตัวจึงนำไม้อัดมาทำผนังส่วนหนึ่ง และใช้ตู้เก็บของ และตู้เสื้อผ้ามาทำอีกส่วนหนึ่ง ส่วนนอนสุดท้ายเป็นส่วนนอนในส่วนชาน (ซึ่งอาจถือเป็นส่วนกว้างของเรือนหลังนี้) ซึ่งใช้เป็นห้องผีเรือนด้วย

(4) ห้องผีเรือน: เรือนหลังนี้เป็นเรือนผู้น้อย ซึ่งลักษณะกะล๋อห้องของเรือนนี้มีลักษณะดังนี้

(4.1) เสาดีเรือนเป็นเสาต้นริมสุดของเรือน

(4.2) ห้องผีเรือนมีขนาด กว้าง 1 ช่วงเสา และลึก 3 ช่วงเสา ซึ่งใช้เป็นพื้นนอนของเจ้าของเรือนด้วย มีการกั้นห้อง และมีมู่ลี่กันเป็นประตู

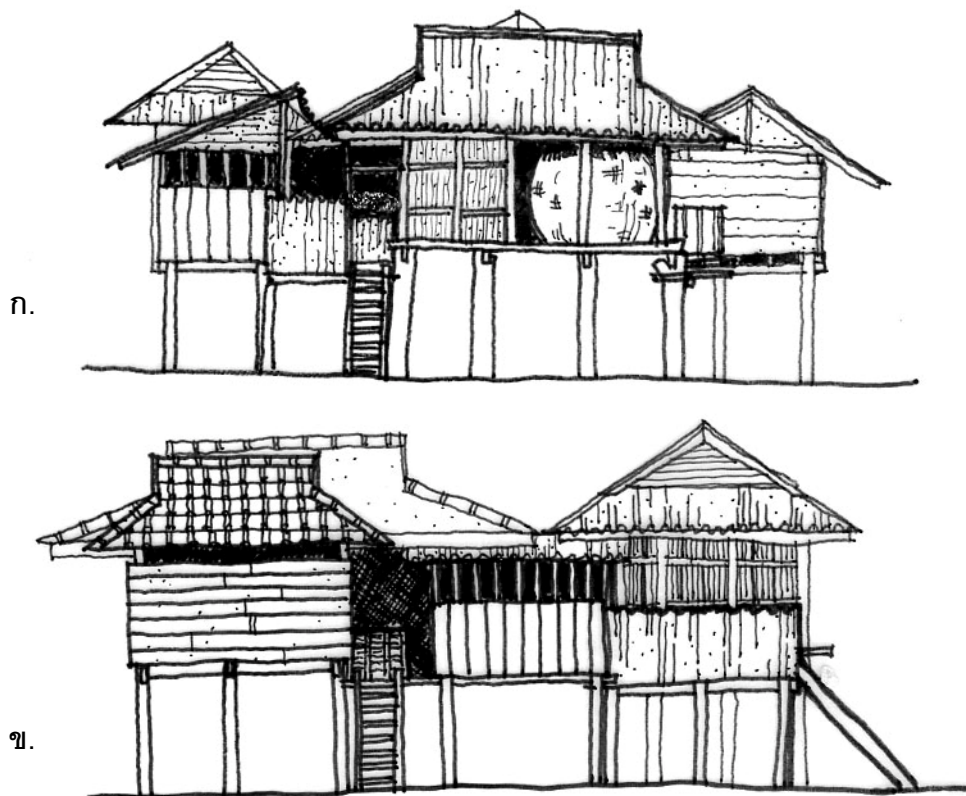
(4.3) เสาเอกอยู่มุมตรงข้ามกับเสาดีเรือนภายในห้องเดียวกัน

(5) ครัว: ครัวจะอยู่ติดกันกับส่วนพักผ่อน และระเบียบด้านหน้าเรือนมีการใช้จากเตี้ย ๆ ทำจากไม้กระดานกั้นให้เป็นสัดส่วน ระดับพื้นครัวเสมอกับพื้นส่วนพักผ่อนภายในห้องครัวมีตู้กับข้าวชั้นคว่ำจานขาม เตาถ่าน เตาแก๊ส และเครื่องทำครัวต่าง ๆ ฯลฯ เป็นพื้นที่มีหลังคาคลุม

(6) เก็บของ: เรือนหลังนี้มีพื้นที่ที่ใช้เก็บของชัดเจน อยู่ทางด้านหน้าของเรือน มีการยกระดับพื้นให้สูงกว่าพื้นเรือนปกติ พบว่ามีการตีฝ้าเพดานแผ่นเรียบเพื่อกันความร้อนด้วย เนื่องจากในส่วนนี้มีการมุงกระเบื้องดินเผาซึ่งจะร้อนมากในเวลากลางวัน และยังใช้เป็นที่สำหรับนอนของคนภายในเรือนในบางครั้งด้วย พื้นที่อีกส่วนหนึ่งที่ใช้เก็บของคือพื้นที่ส่วนชานที่เชื่อมต่อระหว่างยุงข้าวกับเรือนพักอาศัย

(7) ยุงข้าว: ยุงข้าวถูกสร้างติดกับเรือนโดยเชื่อมระหว่างเรือนยุงข้าว และเรือนพักอาศัยด้วยชาน เรือนไทดำหลังนี้ยังคงใช้ยุงข้าวในการเก็บข้าวอยู่ โดยแบ่งเป็น 2 ส่วน คือ ส่วนที่กั้นด้วยเตี้ยมไว้เก็บข้าวเปลือก และตะล่อมข้าวใช้เก็บพันธุ์ข้าวเอาไว้ปลูก เรือนยุงข้าวถูกสร้างไว้ทางทิศตะวันออกของเรือน มีระดับพื้นเรือนสูงกว่าพื้นเรือนพักอาศัยและมีระดับพื้นสูงที่สุด

ภาพที่ 4.14
รูปด้านของเรือนไทดำ หลังที่ 5

หมายเหตุ: สํารวจเมื่อวันที่ 25 กันยายน 2550

ก. รูปด้านทิศตะวันออก

ข. รูปด้านทิศใต้

(8) บันได: เรือนหลังนี้มีทางขึ้นเรือน 2 ทาง ได้แก่ บันไดทางขึ้นด้านข้างเรือนซึ่งถือเป็นทางเข้าหลัก มีชานพักบันได ก่อนเข้าสู่ตัวเรือน และบันไดทางด้านชานแดด จะอยู่ทางด้านหลังของเรือนเพื่อลงไปที่สวนซึ่งมีการปลูกผักสวนครัวเอาไว้กิน และขายในบางส่วน ทางขึ้นบันไดทั้งสองจะมีประตูกันไว้ ยังคงความเชื่อเรื่องเลขมงคลเนื่องจากบันไดทั้งสองมีจำนวน 7 ขั้นเท่ากัน

7) โครงสร้าง และวัสดุ

(1) พื้น: พื้นทั้งหมดภายในเรือนทำจากไม้จริงเป็นไม้กระดานแผ่นใหญ่

(2) ผนัง: ส่วนใหญ่ผนังของเรือนจะทำจากไม้ฟาก คือ ไม้ไผ่ลำนำมาทาบแปะ มีโครงผนังทำจากไม้ไผ่ลำ ผนังบางส่วนเป็นผนังไม้อัดซึ่งทำมาทั้งในภายหลัง ฝาไม้กระดาน และฝาผนังทำจากสังกะสี แต่ก็เป็นส่วนน้อยของเรือน

ภาพที่ 4.15

ทัศนียภาพเรือนไทดำ หลังที่ 5 ด้านทิศใต้

หมายเหตุ: ถ่ายเมื่อวันที่ 25 กันยายน 2550

(3) หลังคา: สามารถแบ่งหลังคาตามลักษณะของวัสดุได้ 2 วัสดุหลัก ดังนี้

(3.1) หลังคาสังกะสี เป็นวัสดุหลักในการมุงหลังคาของเรือนหลังนี้ ใช้มุงหลังคาทรงโบราณของเรือนพักอาศัย ยุงข้าว และทรงจั่ว ของห้องผีเรือน โครงสร้างหลังคาทำจากไม้จริงทั้งหมด ไม่ว่าจะเป็นจันทัน อะเส แปะ ดั้ง ออกไก่ เป็นต้น

(3.2) หลังคากระเบื้องดินเผา ใช้มุงหลังคาทรงโบราณของพื้นที่ที่ใช้เก็บของ ภายในมีการกรุฝ้าแผ่นเรียบเพื่อลดความร้อนที่จะลงมาสู่ตัวเรือน โครงสร้างหลังคาทำจากไม้จริงเพราะต้องรับน้ำหนักที่มากของกระเบื้องดินเผาได้

(4) เสาและคาน: เสาไม้จริงทั้งต้น มีทั้งเสาไม้งาม และเสาดตรงนำมาตากเป็น 8 เหลี่ยม คานหรือขวางทำจากไม้จริงตากเป็นเหลี่ยม และกลม

4.6 กรณีศึกษาเรือนไทดำ หลังที่ 6

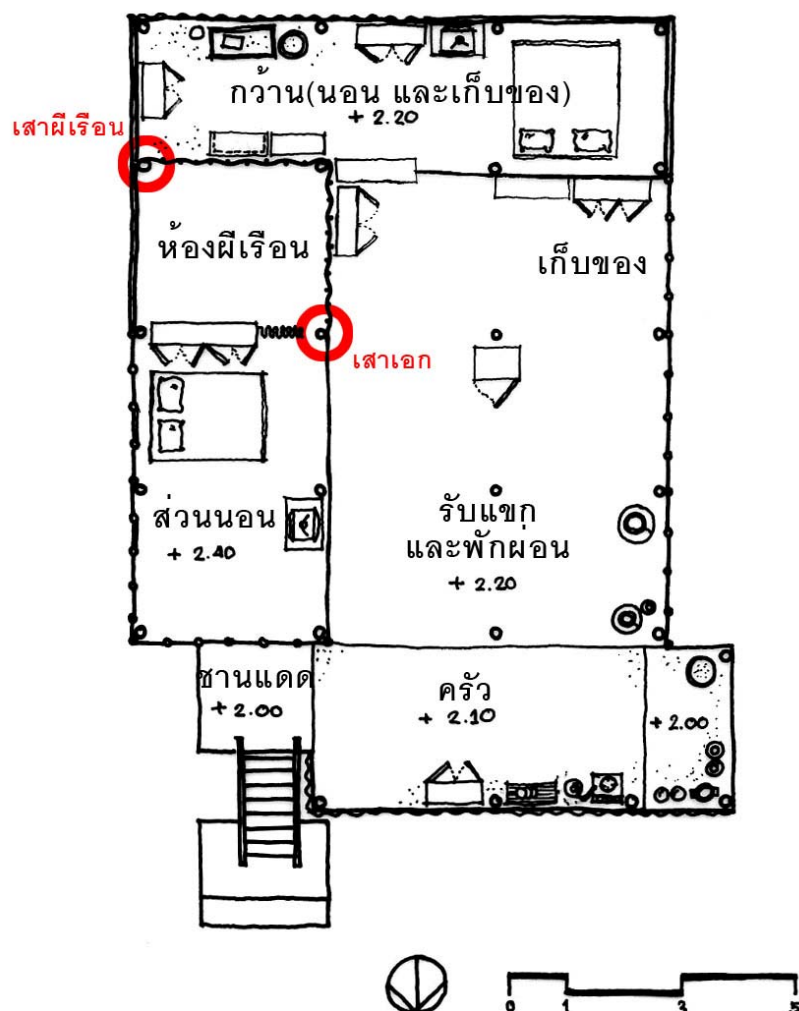
1) เจ้าของเรือน: นายแดง คุ่มมี

2) ที่อยู่: บ้านเลขที่ 71 หมู่ 2 ตำบลหนองปรong อำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี

3) ประวัติเรือน

เรือนนี้ไม่พบปีที่สร้างแน่นอน แต่จากการสัมภาษณ์เจ้าของเรือนพบว่ามีอายุมากกว่า 50 ปีแล้ว มีสมาชิกภายในครอบครัวทั้งหมด 5 คน ประกอบอาชีพรับจ้างทั่วไปเป็นหลัก มีได้ทำนา

ภาพที่ 4.16
ผังพื้นเรือนไทดำ หลังที่ 6

หมายเหตุ: สำรวจเมื่อวันที่ 26 กันยายน 2550

4) ลักษณะทางสถาปัตยกรรม

เป็นเรือนยกเสาสูง ได้ถูกใช้เป็นที่สำหรับรับแขก พักผ่อนในตอนกลางวันและใช้เก็บข้าวของเครื่องใช้ ผนังของเรือนทำจากไม้พาก ไม้อัด และสังกะสี หลังคา มีทั้งทรงจั่ว และทรงบานอร์ มุงด้วยกระเบื้องดินเผา และสังกะสี

5) การวางผังเรือน

เรือนพักอาศัยหลังนี้ประกอบด้วยส่วนรับแขก ส่วนนอน ครัว มีบันไดทางขึ้น 1 ทาง ตัวเรือนถูกวางในทิศวางตะวันออก ไม่มียื่นข้างเนื่องจากไม่ได้ประกอบอาชีพทำนา

ภาพที่ 4.17
รูปด้านของเรือนไทดำ หลังที่ 6

หมายเหตุ: สํารวจเมื่อวันที่ 26 กันยายน 2550

ก. รูปด้านทิศตะวันออก

ข. รูปด้านทิศเหนือ

6) การใช้สอย

เรือนหลังนี้มีการใช้พื้นที่ภายในโดยแบ่งออกเป็น ส่วนชานแดด ส่วนรับแขก และพักผ่อน ส่วนนอน ห้องผีเรือน เก็บของ และครัว

(1) ชานแดด: ชานแดดของเรือนหลังนี้อยู่ถัดจากพื้นที่ส่วนครัว มีขนาดค่อนข้างเล็ก มีโถงเก็บน้ำไว้สำหรับซักล้างทั่วไปมีหลังคาปีกนกยื่นออกมาคลุม

(2) ส่วนรับแขก และพักผ่อน: เรือนหลังนี้มีการแยกส่วนรับแขกและพักผ่อนอย่างชัดเจน เป็นพื้นที่โถงโล่งลึกถัดจากส่วนครัว พื้นระดับเท่ากับส่วนครัวแต่สูงกว่าระดับชานพักบันไดทางขึ้น ไม่มีผนังกั้น ทำให้ลมพัดผ่านตัวเรือนได้ดี ใช้สำหรับเป็นที่ดูทีวี นั่งพักผ่อน และรับแขกได้ดี

(3) ส่วนนอน: ส่วนนอนจะแบ่งพื้นที่ภายในอย่างชัดเจน ไม่มีผนังกันห้อง แต่สำหรับส่วนที่ต้องการความเป็นส่วนตัว จะกั้นด้วยตู้โชว์เก็บของต่าง ๆ และตู้เสื้อผ้า หันหัวนอนไปทางทิศเดียวกันกับเสาผีเรือน

(4) ส่วนห้องผีเรือน: เรือนหลังนี้เป็นเรือนผู้น้อย ลักษณะห้องผีเรือนมีลักษณะ ดังนี้

(4.1) เสาผีเรือน เป็นเสาต้นริมสุดติดกับชาน(กว๊าน) แต่อยู่ภายในห้อง

(4.2) ห้องผีเรือน มีผนัง ตู้เก็บของและมีม่านกันเป็นประตู อย่างเป็นสัดส่วน มีขนาดกว๊าน และยาว 1 ช่วงเสา ผนังที่กั้นห้องผีเรือนทำจากไม้ไผ่สานขัดแตะทำเป็นผนัง

(5) ครว: พื้นที่ครวติดกับชานพักบันได และชานแดด ภายในประกอบด้วย ตู้กับข้าว ชั้นวางถ้วยชาม เตาแก๊ส และเครื่องมือทำครัว ฯลฯ มีหลังคาคลุม

(6) เก็บของ: พื้นที่เก็บของภายในเรือนนี้ จะใช้พื้นที่ส่วนชาน (กว๊าน) ที่ติดกับกะล่อห้องในการเก็บของเช่น ตู้เสื้อผ้า รวแขวนผ้าต่าง และตู้เก็บของ

(7) บันได: เรือนหลังนี้มีบันไดขึ้นลง 1 ทาง ด้านระเบียงด้านหน้าเรือนถือเป็นชานพักของบันไดด้วย มีจำนวน 7 ขั้นเนื่องด้วยความเชื่อเรื่องเลขมงคล

ภาพที่ 4.18

ทัศนียภาพเรือนไทดำ หลังที่ 6 ด้านทิศใต้

หมายเหตุ: ถ่ายเมื่อวันที่ 26 กันยายน 2550

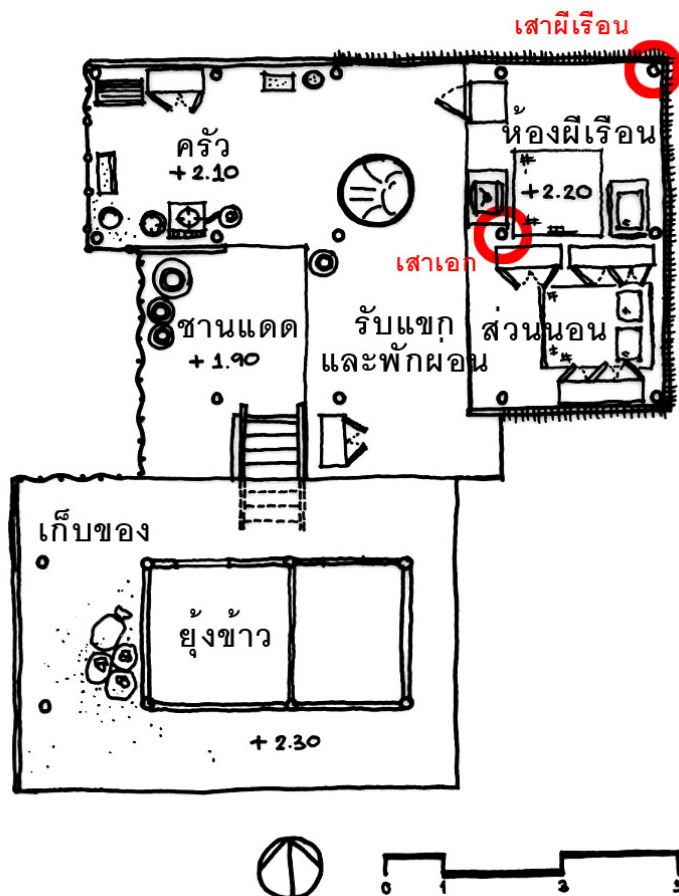
7) โครงสร้าง และวัสดุ

- (1) พื้น: พื้นเรือนทั้งหมดทำจากไม้จริงเป็นไม้กระดานแผ่นใหญ่
- (2) ผนัง: ผนังส่วนใหญ่ทำจากไม้ฟาก คือ ไม้ไผ่ลำนํามาทุบแผ่ ผนังบางส่วนใช้โครงไม้ แล้วตีแผ่นสังกะสีปิดเป็นฝาเรือน และฝาเรือนบางส่วนก็ใช้แผ่นไม้อัดทำฝาเรือนแต่ก็เป็นส่วนน้อย
- (3) หลังคา: สามารถแบ่งหลังคาตามลักษณะของวัสดุได้ 2 วัสดุหลัก ดังนี้
 - (3.1) หลังคากระเบื้องดินเผา ใช้มุงหลังคาทรงโบราณหรือในส่วนนอน และกะล่อห้อง โครงหลังคาทำจากโครงไม้จริงทั้งหมด
 - (3.2) หลังคาสังกะสี ใช้มุงหลังคาทรงจั่วคลุมตั้งแต่ส่วนนั่งเล่นพักผ่อน ไปจนถึง ส่วนนอนทางด้านขวา (ขวาน) และยังใช้มุงส่วนหลังคาปีกนกที่ยื่นออกมาจากจั่วในส่วนครัวและขวาน ด้วยโครงหลังคาทำจากไม้จริง ทั้งหมด
- (4) เสาและคาน: เสาของเรือนใช้เสาไม้จริงทั้งต้น ใช้ทั้งเสาไม้งามและไม้ตรงตากด้วยมือ เป็น 8 เหลี่ยม และกลม คานทำจากไม้จริงตากเป็นเหลี่ยม และกลมเช่นกันเพื่อใช้รองรับพื้นซึ่งทำจาก ไม้กระดานแผ่นใหญ่

4.7 กรณีศึกษาเรือนไทดำ หลังที่ 7

- 1) เจ้าของเรือน: นายสังเวียน แซ่ม้อย
- 2) ที่อยู่: บ้านเลขที่ 55 หมู่ 6 ตำบลหนองปรัง อำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี
- 3) ประวัติเรือน
เรือนหลังนี้ไม่ปรากฏปีที่สร้างชัดเจนแต่จากการสอบถามเจ้าของเรือนพบว่า เรือนมีอายุ มากกว่า 80 ปี มีสมาชิกอาศัยอยู่ในเรือนทั้งหมด 4 คน ประกอบอาชีพทำนา และแม่บ้านในโรงงาน
- 4) ลักษณะทางสถาปัตยกรรม
เป็นเรือนยกเสาสูง พื้นที่ได้ถุนด้านใต้ใช้พักผ่อน และในตอนกลางวัน และเก็บข้าวของ เครื่องมือในการทำนา ผนังเรือนทำจากไม้ฟาก มุงหลังคาทรงโบราณ และทรงจั่ว
- 5) การวางผังเรือน
เรือนพักอาศัยนี้ได้แบ่งพื้นที่ใช้สอยภายในออกเป็นส่วนรับแขก และพักผ่อน ส่วนนอน ขานแดด ครัว และยุงข้าวมีบันไดทางขึ้น 1 ทาง ตัวเรือนถูกวางในทิศวางตะวัน ส่วนยุงข้าวอยู่ทาง ทิศใต้ของเรือนเชื่อมต่อกับตัวเรือนพักอาศัยด้วยขาน

ภาพที่ 4.19
ผังพื้นเรือนไทดำ หลังที่ 7

หมายเหตุ: สํารวจเมื่อวันที่ 30 กันยายน 2550

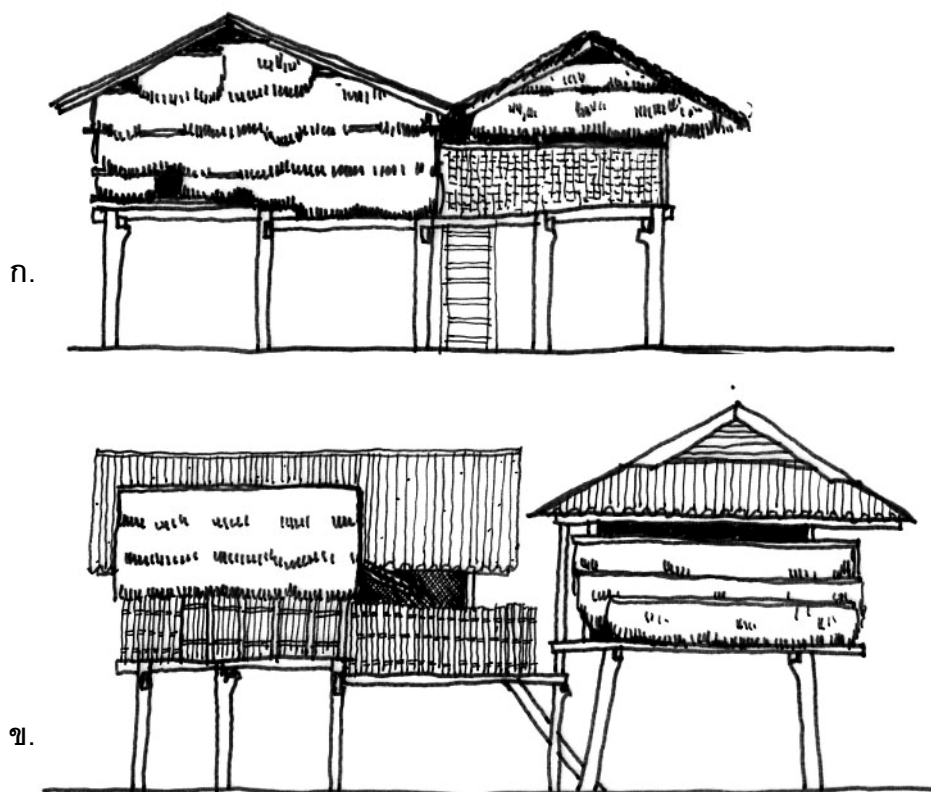
6) การใช้สอย

การใช้งานพื้นที่ภายในเรือนแบ่งออกเป็น ชานแดด ส่วนรับแขกและพักผ่อน ส่วนนอน ห้องผีเรือน ครัว เก็บของ และยุงข้าว

(1) ชานแดด: ชานแดดของเรือนเป็นส่วนเดียวกับชานพักบันไดหลัก มีระดับพื้นต่ำที่สุดของเรือน มีโองน้ำไว้เพื่อซักล้างทั่วไป

(2) ส่วนรับแขกและพักผ่อน: เป็นพื้นที่โองโล่งไม่มีผนังกั้น ถัดจากชานแดด และมีการยกระดับพื้นขึ้นมาเป็นส่วนโองกลางบ้าน มีการแบ่งพื้นที่รับแขกและพักผ่อนอย่างชัดเจนไม่ใช้ปนกับส่วนนอน

ภาพที่ 4.20
รูปด้านของเรือนไทดำ หลังที่ 7

หมายเหตุ: สํารวจเมื่อวันที่ 30 กันยายน 2550

ก. รูปด้านทิศเหนือ

ข. รูปด้านทิศตะวันตก

(3) ส่วนนอน: พื้นที่ส่วนนอนของเรือนนี้ถูกจัดสรรอย่างเป็นสัดส่วนเป็นพื้นที่ติดกับส่วนรับแขกและพักผ่อน แต่ลึกเข้าไปอีก ส่วนนอนส่วนคู่สามี-ภรรยา จะกั้นด้วยตู้เก็บของและตู้เสื้อผ้าจากส่วนของห้องผีเรือน

(4) ห้องผีเรือน: เรือนหลังนี้เป็นเรือนผู้น้อยมีลักษณะ ห้องผีเรือน ดังนี้

(4.1) เสาผีเรือน เป็นเสาต้นริมสุดของตัวเรือน

(4.2) ห้องผีเรือนมีขนาด กว้าง และลึก 1 ช่วงเสา ไม่มีการกั้นด้วยผนัง แต่ใช้ตู้วางของวางแบ่งพื้นที่เป็นสัดส่วน

(4.3) เสาเอกเป็นเสาที่อยู่มุมตรงกันข้ามกับเสาผีเรือนภายในคู่หาเดียวกัน

(5) ครัว: ครัวเป็นส่วนที่อยู่ติดกับส่วนชานแดด มีผนังเตี้ย ๆ กันโดยใช้ไม้ฟากเพื่อให้ดูเป็นสัดส่วน ภายในประกอบด้วยเตาหุงต้ม ซึ่งมีการใช้เตาถ่าน และเตาแก๊ส ตู้กับข้าว ชั้นวางจาน ชาม และเครื่องทำครัว ฯลฯ เป็นพื้นที่มีหลังคาคลุม

(6) เก็บของ: ภายในเรือนหลังนี้จะใช้พื้นที่ในส่วนชานที่เชื่อมระหว่างเรือนยั้งข้าว และเรือนพักอาศัยในการเก็บข้าวของเครื่องใช้ เครื่องมือในการทำนา และกระสอบข้าวที่ใช้กินภายในครอบครัว

(7) ยั้งข้าว: ถูกสร้างให้เป็นส่วนหนึ่งของเรือนโดยมีชานเชื่อมระหว่างยั้งข้าว และเรือนพักอาศัยเพื่อความสะดวกในการใช้สอย ระดับพื้นของยั้งข้าวสูงกว่าระดับพื้นเรือนที่อยู่เนื่องจากความเชื่อเรื่องแม่โพสพ ยั้งข้าวของเรือนหลังนี้ตั้งอยู่ทางทิศใต้ของเรือนซึ่งปกติแล้วชาวไทดำไม่นิยมเนื่องจากมีความเชื่อว่าจะต้องตั้งในทิศที่เงาเรือนจะไม่ไปทับยั้งข้าว ภายในยั้งข้าวแบ่งเป็น 2 ห้องเพื่อแยกเก็บข้าวเจ้า และข้าวเหนียว

(8) บันได: เรือนมีบันไดทางขึ้นเพียงทางเดียวโดยจะขึ้นมาที่ชานแดด ซึ่งถือเป็นระเบียงด้านหน้าของบ้าน และเป็นชานพักบันได บันไดมี 7 ขั้นเนื่องด้วยความเชื่อเรื่องเลขคู่เป็นเลขมงคล

ภาพที่ 4.21

ทัศนียภาพเรือนไทดำ หลังที่ 7 ด้านทิศตะวันตก

หมายเหตุ: ถ่ายเมื่อวันที่ 30 กันยายน 2550

7) โครงสร้างและวัสดุ

(1) พื้น: พื้นเรือนทำจากไม้จริงซึ่งเป็นไม้กระดานแผ่นใหญ่ทั้งหมด

(2) ผนัง: ผนังเรือนส่วนใหญ่จะทำจากไม้ฟาก บางส่วนใช้ฝามัน ซึ่งก็คือการนำไม้ฝามา สานขัดกันเป็นแผงแล้วใช้ทำเป็นฝาเรือน และมีการใช้ตอกผิวไม้ฝาสานเป็นเตี้ยม แล้วปิดเป็นผนัง ส่วนครัว

(3) หลังคา: สามารถแบ่งหลังคาตามลักษณะของวัสดุได้ 2 วัสดุหลัก ดังนี้

(3.1) หลังคาสังกะสี ใช้มุงหลังคาทรงโบราณในส่วนยุ้งข้าว โครงหลังคาทำจาก ไม้จริงทั้งหมดไม่ว่าจะเป็น จันทน์ ออกไก่ ดั้ง อะเส แปะ เป็นต้น

(3.2) หลังคาดับหญ้าคา ใช้มุงหลังคาทรงจั่วในส่วนนอน ส่วนรับแขก ห้องผีเรือน และครัวโครงสร้างหลังคาใช้ไม้จริง แต่ในส่วนแปะ ใช้ไม้ไผ่ เนื่องจากดับหญ้าคามีน้ำหนักน้อย

(4) เสาและคาน: เสาของเรือนหลังนี้ใช้เสาทำจากไม้จริงทั้งต้นใช้ทั้งเสาไม้งาม และ เสาตรงถากเป็น 8 เหลี่ยม ส่วนคาน ใช้ไม้จริงถากเป็นเหลี่ยมเช่นกันเนื่องจากต้องใช้รับน้ำหนักพื้น ซึ่งทำจากไม้กระดานขนาดใหญ่ซึ่งมีน้ำหนักมาก

4.8 กรณีศึกษาเรือนไทดำ หลังที่ 8

1) เจ้าของเรือน: นางล้วน แคว่มวงศ์

2) ที่อยู่: บ้านเลขที่ 79 หมู่ 2 ตำบลหนองปรือ อำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี

3) ประวัติเรือน

เรือนหลังไม่ปรากฏปีที่สร้างชัดเจน แต่จากการสอบถามคนในเรือน ทราบว่าเรือนนี้มี อายุมากกว่า 40 ปีแล้ว มีสมาชิกในครอบครัวอยู่ทั้งหมด 6 คน ประกอบอาชีพรับจ้างกึ่งไม้เป็นหลัก ยังเหลือลูกชายเพียงคนเดียวที่ยังทำนาอยู่

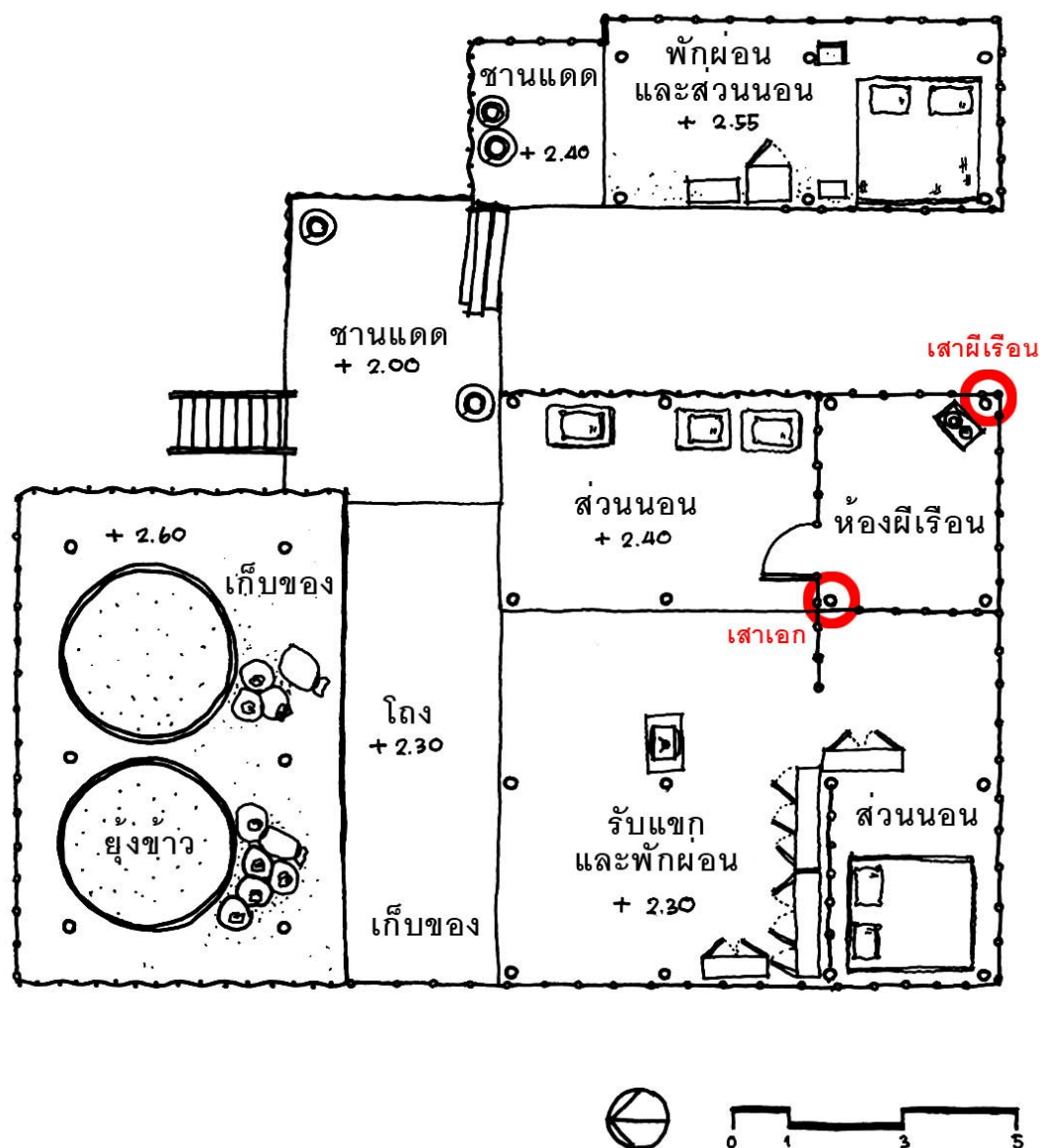
4) ลักษณะทางสถาปัตยกรรม

เป็นเรือนยกเสาสูง พื้นที่ได้ถูกใช้สำหรับพักผ่อนในเวลากลางวัน และส่วนรับแขก พบลักษณะของการขยายเรือนแต่สร้างให้มีฐานสำหรับเดินเชื่อมถึงกันได้ ผนังเรือนเป็นฝาไม้ฟาก และฝาไม้ไผ่ขัดแตะเป็นส่วนใหญ่ หลังคาเรือนเป็นทรงโบราณ และเรือนที่ขยายเป็นหลังคาทรงจั่ว

5) การวางผังเรือน

เรือนพักอาศัยหลังนี้ประกอบด้วยส่วนรับแขก ส่วนนอน ซานแดด และยุ้งข้าว มีบันได ทางขึ้น 1 ทาง คือ ทางซานแดด ตัวเรือนถูกวางในทิศวางตะวันตามความเชื่อชาวไทดำโบราณ และ เรือนยุ้งข้าวถูกวางทางทิศเหนือของเรือน

ภาพที่ 4.22
ผังพื้นเรือนไทดำ หลังที่ 8

หมายเหตุ: สำรวจเมื่อวันที่ 30 กันยายน 2550

6) การใช้สอย

พื้นที่ใช้สอยภายในเรือนนี้แบ่งออกเป็น ชานแดด ส่วนรับแขก และพักผ่อน ส่วนนอน ห้องผีเรือน เก็บของ และยุ้งข้าว

(1) ชานแดด: เป็นส่วนเดียวกันกับระเบียงด้านหน้าเรือนติดกับบันไดทางขึ้น หรืออาจเรียกว่าเป็นชานพักบันไดก่อนเข้าถึงตัวเรือนก็ได้ มีโถงใส่น้ำตั้งอยู่เพื่อใช้ในการซักล้างทั่วไป

(2) ส่วนรับแขก และพักผ่อน: ส่วนรับแขกนี้เป็นส่วนที่ติดกับพื้นที่ลานแดด แต่มีระดับพื้นยกสูงกว่าลานแดด เป็นพื้นที่โถงโล่งไม่มีผนังกันทำให้อากาศถ่ายเทได้สะดวก ลมพัดผ่านตลอด นอกจากใช้รับแขก ยังใช้เป็นที่นั่งเล่นดูทีวี ในเวลากลางคืน ใช้พื้นที่เดียวกันนี้ปูเสื่อ กางมุ้ง สำหรับนอนในเวลากลางคืนเท่านั้น และจะพับเก็บในเวลาเช้า

(3) ส่วนนอน: พื้นที่นอนภายในเรือนนี้จะมีด้วยกันสามส่วน กล่าวคือ ส่วนแรกจะใช้พื้นที่โถงรับแขก และพักผ่อนในเวลากลางคืนโดยกางมุ้ง และปูเสื่ออยู่หน้าห้องผีเรือน ส่วนที่สอง เป็นส่วนที่ต้องการความเป็นส่วนตัวจะใช้ตู้เก็บของ และตู้เสื้อผ้ากัน เพื่อแบ่งให้เป็นสัดส่วน และส่วนที่สามเป็นส่วนนอนในเรือนที่ขยายออกไปเป็นห้องโถงเช่นกัน เวลานอนต้องกางมุ้ง ปูเสื่อ และพับเก็บเพื่อใช้พื้นที่ทำกิจกรรมอย่างอื่นในเวลากลางวัน

ภาพที่ 4.23

รูปด้านของเรือนไทดำ หลังที่ 8

หมายเหตุ: สํารวจเมื่อวันที่ 30 กันยายน 2550

ก. รูปด้านทิศเหนือ

ข. รูปด้านทิศใต้

(4) ส่วนผีเรือน: เรือนนี้เป็นเรือนผู้น้อย ซึ่งมีลักษณะห้องผีเรือน ดังนี้

(4.1) เสาผีเรือนเป็นเสาต้นที่อยู่ริมสุดของเรือน ภายในตั้งถ้วยน้ำตอง เช่นผีเรือน

(4.2) ห้องผีเรือนมีขนาด กว้าง และลึก 1 ช่วงเสา มีผนังไม้ฟาก และประตูกัน

เป็นสัดส่วนชัดเจน

(4.3) เสาเอกเป็นเสาที่อยู่มุมตรงข้าม ของเสาผีเรือนภายในห้องเดียวกัน

(5) ครัว: ข้างบนเรือนหลังนี้ไม่มีครัวเนื่องจากใช้พื้นที่ใต้ถุนเรือนในการทำอาหาร

(6) เก็บของ: เรือนหลังนี้ใช้พื้นที่ส่วนฐานที่เชื่อมระหว่างเรือนยั้งข้าว และเรือนพักอาศัย ในการเก็บเครื่องมือเครื่องใช้ต่าง ๆ

(7) ยั้งข้าว: ยั้งข้าวเป็นส่วนหนึ่งของตัวเรือนโดยมีฐานเชื่อมให้ถึงกันกับเรือนพักอาศัย แต่จะมีระดับพื้นที่สูงกว่าเรือนพักอาศัยเนื่องจากมีความเชื่อเรื่องแม่โพสพ ภายในเรือนยั้งข้าวมีตะล่อมข้าว 2 อันแยกเก็บข้าวเจ้าและข้าวเหนียว ยั้งข้าวอยู่ทางทิศเหนือของเรือน

(8) บันได: เรือนหลังนี้มีบันไดขึ้นเรือน 1 ทางตรงฐานแดด ไม่มีประตูกัน บันไดมีทั้งหมด 7 ขั้นเนื่องจากมีความเชื่อในเรื่องเลขมงคล

ภาพที่ 4.24

ทัศนียภาพเรือนไทดำ หลังที่ 8 ด้านทิศตะวันตก

หมายเหตุ: ถ่ายเมื่อวันที่ 30 กันยายน 2550

7) โครงสร้าง และวัสดุ

- (1) พื้น: ทำจากไม้จริง ซึ่งใช้ไม้กระดานแผ่นใหญ่ทำพื้นเรือนทั้งหมด
- (2) ผนัง: ผนังส่วนใหญ่ของเรือนหลังนี้ทำจากไม้แพก คือ ไม้ไผ่ลำนำมาทุบแผ่ และผนังเตี้ย ๆ บางส่วนเป็นฝาผนัง ซึ่งทำจากไม้ไผ่ลำมาสานขัดกันเป็นผืน
- (3) หลังคา: สามารถแบ่งหลังคาตามลักษณะของวัสดุได้ 2 วัสดุหลัก ดังนี้
 - (3.1) หลังคาสังกะสี ใช้มุงหลังคาทรงโบราณ ซึ่งคลุมพื้นที่ส่วนพักผ่อน นั่งเล่น ส่วนนอน ห้องผีเรือน และยุ่งข้าว โครงหลังคาทำจากไม้จริงทั้งหมด
 - (3.2) หลังคากระเบื้องลอนคู่ ใช้มุงหลังคาทรงจั่วซึ่งเป็นหลังคาของเรือนที่ขยายออกไป โครงหลังคาทำจากไม้จริงทั้งหมด เนื่องจากกระเบื้องลอนคู่น้ำหนักมาก
- (4) เสาและคาน: เสาของเรือนหลังนี้เป็นเสาไม้จริงทั้งต้น มีทั้งไม้งาม และไม้ตรง ถากด้วยมือเป็น 8 เหลี่ยม และถากเป็นเสากลม คานพื้นทำจากไม้จริงนำมาถากเป็นเหลี่ยมเพราะต้องรับน้ำหนักของพื้นไม้กระดานที่หนักได้